عرض مصنف

یہ مثنوی مذاق عشق معروف بہ فسانہ احمد و محمود اصل الیہ

دہلی میں باہتمام مولوی عبدالغفار بیگ صاحب مالک مطبع چھپوائی گئی۔ باوجود تاکید اکید

اور صحت مزید کے اہل مطبع نے کاپیوں کو درست نکیا تمام کتاب بالکل غلط چھاپ دی

چونکہ غلطیاں بیشمار تھیں اسوجہ سے ناظرین با تمکین کی خدمت میں التماس ہے

کہ بوقت ملاحظہ جو سہو کتابت میں پائیں اسکو سیاق عبارت سے درست فرمائیں

اور جو غلطیاں ایسی تہیں کہ سیاق عبارت سے بہی بمشکل خیال میں آتیں انکو ہمیں ذیل

میں درج کرتا ہوں جابجا تصحیح کرلیں اس عنایت سے بندہ کو ممنون و مرہون فرمائیں۔

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴	۳۰	والا	والہ	۱۳	۸	اتش	کرآتش
۶	[illegible]	جانم	حسابم	۱۳	۱۱	نثان	نثار
۸	۲۷	ہیں	امیں	۱۳	۱۳	خاندان	خاندان شہریار کے
۱۰	۱۴	سرشب	[illegible]	۱۵	۹	مرام	مراد
۱۲	۷	درگہت	دربار گہت	۱۷	۱۸	ہواجہ	خواجہ

مطبوعہ [illegible] پریس لاہور

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
[illegible]	[illegible]	بادشوش [illegible]	بادشوشش
[illegible]	۱۲	امان سنت	اماست
۲۵	۱۸	درخشان	درخشان
۲۶	۹	شمائیں	شمال
۲۸	۸	دوستگاہ	دوستگانی
۲۹	۱۰	آورہم	آرہم
۳۰	۱۵	وزیارت	ذنیات
۳۰	۱۲	رسالت	رساست
۳۱	۲۰	تشفد	تقشد
۳۲	۹	تا	سا
۳۴	۲۰	الورشش	الوشن
۳۵	۱۰	ستلوی	ستکوی
۳۵	۱۸	احدیثی	احدیثی
۳۶	۱	محفوظ	محظوظ
۳۶	۱۵	ادریشی	بودلیش کار
۳۹	۱۸	شدت	شدت
۴۲	۱۲	[illegible]	[illegible]

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴۴	۱۰	واقتر	واقترب
۴۶	۱۸	فتراب	فتراب
۵۳	۲	اقتدلوا	اقتلوا
۵۶	۲۹	دعوبیت	دعوشت
۵۹	۳	مرنہان	سرنہان
۶۱	۴	فور	نور
۶۵	۲۸	وہانا	توہانا
۶۸	۱۱	نمودند	سرودند
۶۹	۱۴	شود بیاسن	ساخت
۶۸	۱۵	سے	کیسے
۸۰	۱	وزددوالم	وزدودوالم
۸۲	۲۶	زچہا قصر بناو	[illegible]
۸۲	۳۱	پیوگلوی	پیومرگلوی
۹۳	۱۲	سراپادارا	سراپادلربا
۹۳	۱۴	اوسکاہی تماشا	اوسکا فصلے تماشا
۹۳	۱۲	سفشوق	سفشوق کا
۰	۰	۰	۰

کشمیرن نام ناظم تخلص سید عبدالقادر نام غزلیہ

مطبوعہ [illegible] پریس لاہور

وما ارسلناك الا رحمة للعلمين

مذاق عشق

سنہ ۱۳۱۳ھ

معروف بہ

احمد و محمود

افضل المطابع میں حاجی عبد الستار صاحب کے اہتمام سے چھپا

احمد خان دہلوی

دارای سپیدی و سیاهی
در کشور غیب پادشاهی
نو کرده قدرت جهان طرازی
شان علمت جهان نوازی
شاهان بدر تو ...
ممنون نوال فرّخ و تاب
گیتی افروز بی زوالی
آیینهٔ غیب بی مثالی
روشنگر جان و ...
نقاش ازل ...
بود همه بود و یافت از تو
این گوهر بود و تافت از تو

گلزار ...

بسم الله الرحمن الرحیم

ای مجمع حسن و مصدر عشق
حسن از تو نگار تازه دارد
دریا در تو سرو ایستاده
گلبن به ترانه سجده ریزست
سبزه به ثنای تو زبان شد
نرگس ز تهی وداد مخمور
غازه کش خد و عارض گل
قمری ز جلال تو مطوّق
شمشاد ز تو قیام دارد
هر برگ بحمد تو سخن ساز

تابنده ز تست گوهر عشق
عشق از تو بهار تازه دارد
سنبل بر صفات سر نهاده
بلبل به نوای صبح خیزست
شب بوی بمدح تو دهان شد
هشیار بدرد تست رنجور
شانه کش موی زلف سنبل
هم سرو سهی ز تست مطلق
صلصل تو و او کام دارد
هر شاخ شده شکوفه ...

[illegible]

... چکیده بمعنی قطرهٔ آب باران خصوصاً و قطرهٔ عموماً ای ذات الٰهی بر چکیدهٔ آب که مراد از قطرهٔ منی است نقاش که صورت عجیبه
... که مراد از آب نیسان است گوهر می سازد عز قدره ۱۲

یاری ده جان یاوری خواه | ای چون و نه چند را بتو راه
چاره گر چارگی پسندان | انگشت خرد از ان بدندان
آرای طبایع جهانی | بیرون ز احاطهٔ گمانی
تو مالک ملک بی نیازی | لیکن بی پا تو چاره سازی
دانای ترین زکار دانان | دانای زبان بی زبانان
هر ذره بتو نگاه دارد | خورشید مثال راه دارد
هر ذرهٔ ریگ در بیابان | از تابش مهرتست تابان
صنّاع صنایع بدیعی | رسّام معارج رفیعی
هر کس ز تو برگ و ساز دارد | در مهر تو صد گداز دارد
ذاتت نکند اگر اشاره | کی چرخ برین کند گزاره
گر جذب محبتت ننازی | کی سبزه کند زبان درازی
گر از تو امید بر نیاید | کی دست چنار بر گشاید
یاری تو دهی بناتوان | گویائی دهی به بی زبانان
بینش تو دهی بهر ضریری | بینش تو بری ز هر بصیری
هر بنده کنی تو فضل شایان | دولت تو دهی به بی نوایان
حسنی تو دهی رخ بشر را | آماده کنی بهر نظر را
آسیب زده شود دلی | لغزد بمحبتش جهانی
با هر ده بی جواب بخشی | عشق خانه خراب بخشی
افسرده دلش خراب گردد | رنجور به پیچ و تاب گردد

پیش تو جهان چهار هفته ‌‌ چه روی زمین چه چرخ چفته

گر چرخ بدین لگام خاید ‌‌ در قهر و عتاب تو در آید

موری بتو گر بیاورد روی ‌‌ فیلی نه بر آیدش به یک موی

گر حکم تو پشه پر آرد ‌‌ نمرود و صد نمرود یا در آرد

حمد تو بدایتی ندارد ‌‌ وصف تو نهایتی ندارد

در ذات تو نیست چون و چندی ‌‌ کی فکر گمار دار چمندی

خالی ز شریک و شرکت و جفت ‌‌ در غیر تو کی بود صفات

بیرون ز خیال برتر از فهم ‌‌ افزون ز قیاس و پاک از وهم

افزونی کمی نه گنجد اینجا ‌‌ پر گنده شدن نسنجد اینجا

حمدت چه رسد ز لوح و خامه ‌‌ لا احصی ثناء ما عرفناک

دو حرف بس است آن که بگزین ‌‌ است ظن و وهم را کند زین

گر غیر خدای را بجویم ‌‌ بر خویش چهار حرف گویم

زین فکر سخن برون نشانم ‌‌ دل ز آتش شرک تنگ نمایم

ناظم بدر آ ز جوش مستی ‌‌ مگذار طریق حق پرستی

بردار دو دست خود دعا کن ‌‌ مضمون ضمیر التجا کن

عرض مناجات

ای بنده نواز معصیت پوش ‌‌ از بهر دعای باتو نی پوش

چاپاک قدمی جهان ندارد ‌‌ بر حکم تو کس زبان ندارد

دلدادہ گہے بہ فیض رانی — وز بیم ز قول حق گرانی
مفتون بہ خیال خانہ جنگی — نے خانہ شود ز مانہ جنگی
عالم بہ شراب جوش مستی — بدست ترک حق پرستی
گہ نفس پچیرہ دستی آید — خر بندہ بجوش مستی آید
گہ دیدہ بہ مہوشی کند تیز — سید انجمال فتنہ انگیز
گہ نذر زنان شود گریبان — جان ست تصدق [illegible]
گہ صورت امردان موزون — آب حیوان ازالہ یخون
گہ مال کسان چو شیر مادر — نے ترس خدا نہ خوف داور
گہ غیبت مردمان زبان زن — بر عیب جہانیان فغان زن
گہ بغض و حسد بدل گمارد — بیہودہ زمانہ را گذارد
گہ رشک بہ اعتلای مردم — بے سود بدرد دیگران گم
گہ بادہ خوری بہ کام دارد — در حرمت آن کلام دارد
گہ راہ زنی پسند خاطر — وزدی ست گہی بطبع شاطر
گاہے اختر شناس گردد — تلبیس بتن لباس گردد
بر رمل گہے بیاورد روی — در مکر و فریب می برد گوی
بر جفر گہے کند گزارہ — حرف تند و بیر را شمارہ
گہ فال زنی بہ فال دارد — در زور چہ قیل و قال دارد
گاہے بشگون عمل در آمد — عمرش بہ خیال بد سر آمد
گہ بار زکوۃ مال دادن — در بخل گہے قدم نہادن

عرض مناجات

مراد از گنہگار راقم مصنف ۱۲

وز خلد برین مقام گیرم
در حشر شفاعت پیمبر
ارزانی و صحت جانم
در گور درستی ایمانم
وقت نزعم بقای ایمان
آسان نزع و کلفت جان

وانگاه ببوی گر روان بخش
دیدار تو گر روان بخش
گردد چه شکست آرزویم
ماند به سلامت آبرویم
ناظم بحرامت الهی
نومید مشو ز فضل شاهی

گمراهی ما مکن نگاهی
بنمای ز عفو خویش راهی

خورشید کرم بهر که تابد
بی وسوسه سوی تو شتابد

من گرچه بدم تو عفو میکوش
جانم ز گناه کن سبکدوش

از بار گناه وارهانم
اشکنجه مکن بخسته جانم

من پیش تو بنده خانه زادم
رحمی بنما که هیچ نهادم

آزاد بکن تو بنده خویش
رحمان توئی رحم بر دل ریش

آزاد چو بنده را نسازی
پاداش کند چه سست بازی

قول سعدیست خواجه و میر
آزاد کنند بنده پیر

هر من پیر شدم و ز کار رفتم
آزاد بکن ز سوز تفتم

هرگاه ز تن جدا شود جان
پر نور بود ز نور ایمان

عرفان تو شمع گور من کن
چالاک بپاسخ سخن کن

جز نغمهٔ لا اله نگویم
بیهوده به گفتگو نپویم

وز خلد برین و سهم برلبی
ز اکرام خود ام بهین بهائی

زآب دریای رحمت آن
حرف نامه سفید گردان

من بنده کمتر جهانم
در مستی خویش چون حبابم

جان و تن من حباب آسا
دارند بفضل تو هواسا

گورم به فشار من نیاید
با خسته تنم چنین نشاید

بر بنده خسته گنهکار
گر رحم کنی بود سزاوار

مضمر به ضمیر جاودانه
امید به نسبت چارگانه

در صفت جناب

نعت سید کائنات صلعم

این عزت و عظمت برای اوست ۱۲

[illegible]

محمود چو نام خویش محمود | ذات احدی ستوده بستود
میم مصطفی و دم رسالت | بگرفت با منش کفالت
پاس شب و روز جای می شد | در چشم زدن سپهر طی شد
میم مالک چهل صبحے | کادم بگرفت راح روحے
شش گانه جهات و والی | تکوین جهان بنظم عالی
وال دائم چهار یارش | ارکان چهار کرده کارش
فخر عالم بلند رفعت | شاه کونین ابر رحمت
خورشید منیر چرخ لاهوت | فرزانه رسول جمع ناسوت
درویش صفت خدیو عالم | امی لقب ست فخر آدم
ختم رسل ست هاشمی زاد | خاک عرب ست زو تن آباد
مشهور عبارت مسیح ست | معروف بافصح الفصیح ست
نیکو سیرت مه حسینے | فرخنده جمال مه جبینے
والشمس نشان روی انور | واللیل بگیسوی معنبر
والتین بثنای او قسم زن | والفجر بنعت او قسم زن
مکی مدنی قریش نسلے | ممکن تن و وجوب اصلے
غمخوار امم شفیق امت | بادیده تر رفیق امت
نساخ ملل علل زدایے | هادی ضلال حق نمایے
سلطان رسل جهان پناهی | چرخ فلک ست بارگاهی
منظور نگاه او یقین ست | جذب دل و خواهش یسین ست

[illegible]

گردون شکوہ قدر عالی جنابے
صاحب نظر آگہ حقیقت
شفیع انام در کاہ بلند جاہ

جبریل کہینہ آستانش بوس | بنواخت بہ مقدمش جہان کوس
زیب اورنگ ہفت کشور | سلطان سریر ہفت اختر
گلدستۂ گلشن فصاحت | تازہ بہ نو رس بلاغت
ختم الفصحا خط جنبش | فخر البلغا خط نگینش
سرو قد توفتنۂ قیامت | سرمایۂ عمامۂ کرامت
در باغ وفا بلند سروے | بر شجرۂ اتقا تذروے
در وادی اصطفا غزالے | در روضۂ اجتبا نہالے
در بیشۂ ارتضا ہژبرے | ز آب رحمت مطیر ابرے
خورشید سپہر صبر ایوب | ماہ برج نگاہ یعقوب
در گلشن شرع نخلبندی | در جسم عنصرش بلندی
نو بادۂ لالہ زار حسن ست | رنگ و بوئے و بہار حسن ست
منظور دل ویس بیش | حنانہ اسیر بند مویش
تابندہ چو مہر کلبہ نور | وز نور منیر سایہ اش دور
بے سایہ بسایہ اش جہانے | در لنگر عام میہمانے
در عرصۂ دین جوان شہ زور | افلاک بتاب او سر مور
مسعود بنام سعد اکبر | مشہور بنام نیک اشہر
کہ قاف تحمل گران سنگ | گردون [illegible] شکوہ بارنگ
در دریاے معرفت اوست | ہمیان قوی مغفرت پشت
ملجاے فریق عاصیان ست | ماوائے منیع قاسیان ست

صاحب قران اوج [illegible]
گر ذرہ نور او [illegible]
بے وجہ کہ آفتاب پر
گل بود روے او [illegible]
مہ تابش دوست [illegible]

[illegible]

کونین دو نقطۂ زِ کلکش | حرفِ قلمِ خطِ جنبش
تارِ زرِ دشت و کاخِ کسری | لات و هبل و منات و عزی
افسرده و شکست و سرنگون شد | دانش بجهان چه بوده و چون شد
والای زمن ز نور زاده | مثلش نه پری نه حور زاده
فردوس برین کمین نجاکش | سوگند خوری بخاکِ پاکش
نامِ ایزد ستوده نامی ست | فی الجمله پس از خدا گرامی ست
احمد ز کجا احد مخوانش | پیوسته بدان جدا مدانش
ناظم رهِ حمد نیست هشدار | بلکه رهِ نعت سخت دشوار
بی راه مرو قدم مفرسا | پاییت لغزد نصیبِ اعدا
گمراه شوی فسانه گردی | دیوانه وش زمانه گردی
برخیز بمنقبت قدم زن | از فکرِ رسا همین رقم زن

منقبتِ اصحابِ کبار و آلِ اطهار

یارانش چو پایهٔ متینند | پیرایهٔ کاخِ شرع و دینند
تشبیهِ چهار یار جویم | اخلاطِ چهارگانه گویم
یا چار کتب چهار ارکان | اوتادِ چهار فرشِ گیهان
یا نام چهار چار میرند | یا چار طبائع میرند
یا رکنِ چهار چار معدن | یا خوانِ چهار ربِ ذوالمن
یا حی مضارِ چار طوفان | یا مذهبِ چار دین و ایمان

هم پایهٔ کس نبود حمزه عباس
سالار گروه عم والناس
در ملک ولایت او ولی بود
الحق بشجاعت او علی بود
مصداق انا مدینة العلم
[illegible]

بود شده دو یار و قوی تا
اسلام قوی شده بهایا
در وصف دلاوری چنانا
چون عینک مهر و مه قیاسا
دو در مجد نصفت و داد
و فضل زکان همت و داد

سالار عمر اگر نبودے
اسلام از و ترقی یافتا
دین احمد از و مزین
دانا دستور احمدی او
در عرصهٔ عدل شهسواری
رکن ثالث حیا پژوهی
فخر و فر دودمان عثمان
ترتیب نبی نمود از وی
ز و شرم و حیا گرفت پایه
شب خیزی جهان پناهی
دستور خلافت فرخ فر
در حلم و حیا مثال او نے
سالار جماعت شئون است
رکن چارم علی حیدر
برهم زن فوج کفر آثار
چست و چالاک در فتوت
چون نعرہ زنان غضنفر فتاد
شیطان ز لقای او فغان کن
غازی بغزای راہ حق بود

دین اسلام کے فروی
والله که آفتاب دین یافت
سر اسلام از و نبهرین
منظور نگاه سرمدی او ست
ایوان شریعت استواری
عثمان مهین فلک شکوهی
پیرایهٔ اجتماع فرقان
اسرار نبی کشود از وی
ز و حلم و رضا گرفت پایه
شب زنده بطاعت الهی
سرمایهٔ عز و شان ذوالنورین
هم پایه و هم کمال او نے
آگاه ز سر قاف و نون ست
سر تیپ عساکر مظفر
گردن زن کافران غدار
بے مثل نظیر در مروت
دو پاره حصار خیبر افتاد
نفس اماره الامان کن
سجاده نشین باکشیق بود

نعت

[illegible]

مستوره عصمت حسنین [illegible] مصطفائی مرتضائی
[illegible]

شمس و قمر سپهر دولت | در و گهر محیط شوکت
دو اختر برج آن رسولند | دو گوهر درج آن رسولند
ز آئینه یک دو عکس بودند | جان فدو به براه حق نمودند
آن ذروه باوج اعتلا بود | شاه شهدای کربلا بود
مقتول دگر ز زهر قاتل | فخر الشهدا صبور کامل
اصحاب کبار و آل اطهار | هر یک گهری ز بحر زخار
یعنے اصحاب و آل و عترت | نیکو عالم خجسته فطرت
هم باقی ائمه شریعت | تفویض نشان شیعه و بدعت [?]
حق بین و حق شناس بودند | آن جمله بدین لباس بودند
قربان دل من باین آن باد | جان نیز فدای روح شان باد

مناجات بدرگه ایزد عفا بدستیاری اصحاب کبار و آل اطهار

یارب به طفیل پنج پاک | از بار گنه مکن الم ناک
جاوید تو رهگرای شان کن | جان و دل من فدای شان کن
من جزره شان دگر نپویم | غیری ز رضای شان نجویم
شام و سحرم رضای شان باد | راهم ره اهتدای شان باد
افعال قبیحه ناید از من | هر کار نکو نماید از من

سرمایهٔ نقش جاودانی
آراست طریقت از وجودش
فرست از وجه کامرانی
فرست نظاره خوش بیانی
فرست بزیب زیور ادبی
فرست منور از جمالش
فرست مغفر از کمالش

پیراسته ... ز وجودش
ذاتش ... فرزند ...
کس به مطالعه ...
پیرایهٔ زاکی فنان ...
عرفان که کمال معرفت ...
زانوار جمال پیر ...

از بار گناه سر گرانم
جانم ز تنم چو غیر گردد
باشد شب و روز این فغانم
قول سعدی ست دل نشینم
بگذار که مشت استخوانم
حقا بطفیل جان احمد
در کہت قرب گردان

پاداش عمل بده به جانم
بس خاسته ام به خیر گردد
کز کردهٔ خویش تنگ جانم
بگذار که بندهٔ کمینم
هرگز نه پروا زان جهنم
در بخشش من بکن دو کد
دیدار خودم نصیب گردان

بقلم زرین خامه توصیف پیر دستگیر
خواجه الله بخش تونسوی رحمة الله علیه

عرفان که بلندی ست
عرفان قصر ... ست
پایهٔ ... گرامی ست
عرفان که سامی ست
...
عرفان که کمال علم ...

ناظم بسر فخار می آئے
سرمایهٔ اعتبار بر کن
بر چرخ کلاه گوشه بشکن (اضافت مقلوب)
گر شیوهٔ افتخار بازی
گر فخر کسی بود سزاوار
پابند ارادت فقیرے
خوش وقت آنکه خواجه الله بخش
زد بوسه گرفت گوشه در بر
نام شہر ۱۲

بر پایهٔ افتخار می آئے
پیرایهٔ افتخار بر کن
حسد طعنه به اوج مهر مین
در خورد تر است عشوه سازی
شایان بکمال تست بر کار
مسعود سعادت فقیرے
بخشید ز فقر خویش بخشش
در برج کمال تافت اختر

یک فن از ...
... فضل ...
علم و عمل ... بکمال ...

له مصرع ... نفس قدر عرف ... نفس خود ... یک عرفان ... ۱۲

در وحدت و کثرتش خیالیست / کز کثرت و یکدگری مجالیست
بر راز حقیقتست پنهان / اسرار کمال اوست چو جان
او مظهر صد شهامت آمد / بل مصدر صد کرامت آمد
بر کرد کرامت نهلے / شد بند ارابهٔ وخانے
پر گند چو از کیاسی افرنگ / بخشا و بفضل خویش نیرنگ
وز آب بناء فشر چون ... / عالم ز رفتار تشنگی رست
چون زورق دل پیدا بیش کار / بگذشت بروی بحر زخار
زینگونه آتش سمیر شد / افسانه میان بحر و بر شد
مشهور ز هند تا تجارست / سرمایهٔ افتخار بازست
شمه ز ثنا بلش سرودم / نقطه ز کرا اتش نمودم
ای دل بحضور آن مقدس / ایثار ثنان جان کن و بس

مدح امیر الامرا رئیس الرؤسا خلاصهٔ دودمان جهانداری زبدهٔ خاندان جناب نواب عالمگیر محمد خان بهادر لازالت شموس اقبالهم

مداح سخن تراز برخیز / وصاف جبین تراز برخیز

صاحب سطوت جهان ...

صاحب شوکت سپهر پایه
صاحب دولت کثیر مایه
شان کرمش نوازش دهر
نوک قلمش تراش دهر
خوش دیده در و گهرشناس
مقیاس فن و هنرشناس
صاحب قدرت قدر توانی
صاحب عظمت فلک مکانی
نازکیهان به هستی او
مخلوق به سرپرستی او
میر شرفا نواز گویم
آقای کرم تراز گویم
صاحب تاج دیار دولت
صاحب تاج فخار شوکت
نیکو خلقت مجسم اخلاق
نیکو طینت مجسم اشفاق
فضل و هنرست زیور او
علم و عمل ست گوهر او
صاحب بخت جهان پناهی
صاحب بخت بلند جاهی
ذاتش حلم و حیا سراپا
فخر عم و جد فخار آبا
چرخ همت سحاب افشان
کان بخشش محیط احسان
صاحب دانش مآل اندیش
صاحب بینش کمال اندیش
دانش ماه سپهر اقبال
نامش رخشان مهر افضال
حسب العلما شمائل او
حسب الفقرا خصائل او
صاحب تدبیر باستانی
صاحب تقدیر پاک رایی
اقبال کهینه خانه زادش
افضال کمینه خانه زادش
سلطان بجناب او کریم
اکبر به رکاب او قدم گیر
صاحب حکمت حذاقت آثار
صاحب همت کرامت آثار

یا شیر عرین عرصهٔ کار | یا رونق بزم جمع احرار
یا مصقل صیقل عدالت | یا زینت مسند جلالت
یا روکش معدلت شعاران | یا عزت صف شهسواران
یا شیوه پسند بردباری | یا مصدر وصف سپهداری
یا سرو حدیقهٔ کمال است | یا نخلهٔ باغ اعتدال است
کس نیست سبو شکستهٔ وی | شد دهر سپید دست ازوی
کان دست نگر محیط کف زن | خلقی بدرش همه ره صف زن
زردار به جود اوست لاله | در شد ز پی نوال ژاله
هر کار به سر او سر زند زو | هم نیل مرام سر زند زو
بر کف ز عطا سراج دارد | مقصود جهان رواج دارد
در بخت چو جمی و آشکارا | بخشید توانگری گدا را
آید چو به عرصهٔ تهور | تصدیق شود همه تصور
گر تیغ زند به شیر شرزه | ز آسیب رسد به کوه لرزه
ور تیر ز کیش بفگند او | صد قاز یک کند ترازو
در آب چو سر دهد نهنگش | جان نذر کند به یک نهنگش
بر کرگ زند چو حربه گرز | دوباره شود ز هول البرز
در نیزه خود به کار آرد | از سینهٔ سنگ در گذارد
در علم چو فکر او گراید | صد نکتهٔ نو ز طبع زاید
هر قضیه به نکته مشکل الم | گردد بقیاس منتج حل

همواره به جود و مکرمت دار | باشان و جلال و معدلت دار
اقبال زیاده روز افزون | اجلال همه سعادت آمون
اقطاع همه شود فراوان | اقبال و جلال زیر فرمان

در تعریف شاهد سخن گوید

فرتاب مثل سخن تراز ست | جان بخش به جسم جان گداز ست
اول که به خامه لطف فرمود | بد نقد سخن فصاحت آمود
آدم که به کالبد علم زد | اول به سخن شکر دم زد
سرمایه زندگی سخن ست | پیرایه زندگی همون ست
گر نقد سخن بدامنت نیست | پندار که روح در تنت نیست
خوش شد که به حسن خویش دم زد | گر گنگ بود جوی نیرزد
هر کس که سخن تراز دارد | حسنی ست که جهان نواز دارد
تصویر که شاهد جمال ست | گر نیست سخن کلم سفال ست
چون نامه بیادگار خود داد | گر مرد سخن تراز امیداد
این نامه از وست نام بردار | نی پور وزن و نقود بسیار
هر که به ترازش سخن ست | قدرش ز توانگری فزون ست
سرمایه نقد زندگانی ست | پیرایه فضل و کاردانی ست
بنگر به کمال میگساران | شد دهر چو موسم بهاران

کاین ست به هر کار نامه
لابد که سخن تراز باشد
سرمایه نقد جان همین ست
کالای کمال اولین ست

سبب نظم کتاب

طوطی شکر مقال دیرم / وین طرفه تر این خیال دیرم

کامی بخل نشان باغ نیرنگ / بخشای باین و آن فرهنگ

برخیز و در حدیقه وا کن / گلگشت بوستان قفا کن

عبهر به جمال کیست مدهوش / سوسن بجمال کیست خاموش

پابندی سرو از پی کیست / حیرانی نرگس از پی چیست

که لاله به کف چراغ دارد / شب بو طلب ایاغ دارد

که خنده گل بشور بلبل / خونریز چرا صدای قلقل

مینا به چه صورت پری شد / بر شیخ چسان فسونگری شد

بر کف ز چه می ایاغ دارد / وز لاله و گل چراغ دارد

در وصل صنوبرین سمن بر / شد پهلو منکران معنبر

زاهد به شراب روزه وا کرد / خونریزی توبه بر ملا کرد

نسرین به چگونه مشکبو شد / نیرنگی باغ از چه رو شد

هر یک بادب قیام دارد / ناظم بچمن خرام دارد

بد لنظرش سخن سرا نیست / در عشق نوی فسانه سازست

هنگامه نکهت سخون ست / نازش به چمن بی شگون ست

گلدسته نو همی ستر ازد / بلبل بنشان رنجی نوازد

صد جادوگری بکار دارد / گلزار سخن بهار دارد

اول به نظامی سر ازین در / خواجه به پرداخت دوین لشنین طو

شاعری ۱۲ / شاعری ۱۲

خسرو به بهین دش قدم زد / جامی به نزار نیک دم زد

شاعری ۱۲ / شاعری ۱۲

از عرش چنین رسد ترانه
کای حرف زن فسانه
منظور دلت ترانه ها
تا مرگ

محمود و واحد انجمن ماند | عالم بیکے روش سخن راند
عالم بره مجاز رفته | یا در ره ترکتاز رفته
بیکار زمانه را شمردند | هیچک ز جهان بجز و بردند
بی لطف سخن سرائی کردند | ناخواسته هیچ ادائی کردند
بگذاشت فسانهٔ حقیقت | بسرود ترانهٔ حقیقت
وانکس که شد از حقیقت آگاه | برکرد ز دهر مشعل راه
نی نی چه سخن همی ترازم | آماده چرا به ترکتازم
هر کس بخیال خود سخن راند | مرغوب دلش نهال بنشاند
هر لاله برنگ و بوی دیگر | نغمه دگر و گلوی دیگر
نازم به طبیعت خداداد | تازه مضمون فکر من زاد
محمود و واحد فسانه گفتم | ز آهنگ نوی ترانه گفتم
کردم به نوی سخن طرازی | ز افسانهٔ نو به عشق بازی
ز افسانهٔ نو نگار بستم | در دست جهان قلم شکستم
هر فکرت من بهار دانش | هر نکتهٔ من نگار دانش
هر نقطه ازو دست ز رنگ خون | هر حرف از دست فیض مشحون
هر لفظ ازو فصاحت آمود | هر فقره ازو بلاغت آلود
این طرفه فسانه ایست دلکش | شادان کن هر دل مشوش
چون دفتر النساء عشق است | نام و سالش مذاق عشق است
مقبول بد و الجلال بادا | محمود جهانیان ستوده ادا

آغاز داستان

ای خامه بیا بصفحهٔ سیمین

هنگام ازل گذشت و گذارش — ایام گذشته را نگارش

گویا دهش هوس منو باقی ست — در میکده زمانه ساقی ست

ماضی شده ذکر او بدین خرش — زانجاست که مستوی علی العرش

من هم بگذشته یاد آرم — بر صورت باطنیش نگارم

مذکور فسونگری ست تحسیر — در شیشهٔ من پری ست دلگیر

افسانهٔ دلکش طرب خیز — زنگوله زخامه شد قلم ریز

سلطان ولایت ازل بود — بانی مبانی ملل بود

اورنگ جهانبری بپا داشت — چتر قدمی چه دلگشا داشت

عظمت همه زیب کجکلاهش — در خلوت غیب تخت گاهش

عزت چاوش طرفه داران — قدرت برکاب چار یوزن

عالیجاه و بلند خرگاه — میگفت به خویشتن شهنشاه

شاهی که نه مادر و پدر داشت — بی زوج و نه دختر و پسر داشت

بی ملک وراثت پدر بود — خلاق قدیم خیر و شر بود

آزاد ز ذره نما وزیری — بی خواهش کلکش مشیری

ابنا ز نداشت حکمران بود — فرمان ده وسعت جهان بود

بی دست بدست او جهانی — بی ترس غنیم حکمرانی

دانا بینا یگانه بود — در کشور خود فسانه بود

مشهور ترین به صفت وداد — افواج گران خزینه آباد

یار و اغیار در خوارش — از خوان نوال زله خوارش

ابتدای داستان

دانا و بینای هر نهانم / عالم‌بخش و جهان‌ستانم

وز بد و ازل منم خداوند / بی‌مثل و ند و بی‌همال و مانند

جز من به ولایت ازل کیست / با حی غنالات علل کیست

بگرفت چنین هزار باسال / میکرد شهی ستوده افعال

ناگاه ز نور شد مسجل / منشور شهی بنام اول

کامروز حدیقه بپرداز / با طرز نکو خجسته انداز

مشرق مغرب بود سرورش / موسوم به عالمش همیکن

تا من بفضای آن درآیم / نظاره جلوه‌اش نمایم

بحث گفت احد حدیقه آراست / تازه تر و پربهار پیراست

مراد از کن فیکون ۱۲

باغ عالم آراسته شدن خبرش به احد شاه فرا رسیدن

ای ساقی گلعذار برخیز / گلرنگ میی بجام من ریز

تا مست شوم ز ارغوانی / چینم ز چمن گل معانی

در باغ سخن چو باغبانم / صد نکته بوصف باغ رانم

چون گفت و حرف گل چید شاه / باغ عالم شگفت دلخواه

نظاره گرفت یک یک اسک / زین گونه زبان گشاد چالاک

کاراسته جای سفت ره گاه / آرایش ستوده تر شاه

انتها ۱۲

دربسته خزینه گجانئے
تابنده بجائے طبقه نار
جا بیست زمین بجا کساری
جیحون و فرات جای جوشار
پرجوش طغان فروش قلزم
گنگ و جمن است جای جوشن
جوش و جله بجائے پیدا
جائے در و گوهر فراوان
جائے جبل سپهر فرسا
جائے یاقوت سرخ فام است
کانے ست لعل و سنگ معمور
سنگ شجری بجای در غور
الماس بجائے در نمایش
سنگ هیسے بجائے پنهان
فیروزه فسانه در نجوی
جائے زر خیز دست چنشر نگ
زر خیز بجائے پارس سنگے
یا دست کلام کشتادم
آهن که به پارس کشت ناشنه

مفتاح زبان گختنه را نے
یا دست بجائے خود سکبار
مجموعه بحر و بر دو باری
دریا دریا محیط و عمان
ساحل ز احاطه گمان گم
در جوش حباب بوش بهوش
دریا دریا طغان هویدا
جائے صدف عقیق و مرجان
جائے جودی طور سینا
بیجاده و نیلم و در خام است
تابنده بجائے کان بلور
در بحفی یشب و در نور
تابش ز عقیق در فراش
سنگ موسے بجائی خشنال
خارا به تراز سخت رومی
هم سنگ بسوست ... سنگ
سنگ معیار تیز ترنگے
پرسنگ محک فرا نهادم
فی الحال بصورت طلا شد

صفت باغ عالم

نزد بوئسری زمین بهارست | کادی همه تن عبیر آگین
کشمش ز رنگین نگار بنات | گلنار و انار جای خندان
استاده بجای گردگان ست | دلگیر بجای نار و آن ست
ون جای دهد مذاق منجوش | باداهم بدام خویش بکش
پربار بجای ناشپاتی | بر کرده مویز ذوق ذاتی
عناب گره شده بجای | خرما تر و تازه جا نفزای
زرآلو بہی بجای سیب است | در جای کناره بلفریب است
نارنگ ز حلاوت است مملو | سایه فگن ست جای آلو
چلغوزه بجای رونماید | هم پسته بجای لب کشاید
گسترده بلیله بجای سایه | گه داده زمین تاره بایه
بیدست بپیچ و تاب لرزان | استاده بقد خود چو پستان
هم ساج بجای شادمان است | سرمایه با در مکان است
جائیست ستبلیه بوئی | سیرمق به بهیر کرده روئی
لطیح بیاره بر شنیده | خب حب بیاره سر کشیده
جائیست زیاد رنگ خرم | زردک بجای رست با هم
جائی ز خیار سبز شاداب | ترب است بجای خویش نایاب
اسفانخ ست جای پیدا | جائیست شبت تره هویدا
کشنیز بجای دانه ریزی | هم فلفل شوخ تلخ و تیزی
جائی علیمی چقندر افراخت | هم سیر و بصل بجای پرداخت

گربہ پی شکار موشان | صد گونہ بجید و زو خوشان
پہنانہ بجائے شور دارد | بوزنیہ بجائے زور دارد
جائیست گراز صید افگن | روباہ بریو و مکر پرفن
ہم گاو بجائے بانگ زن ہین | ہنگامہ آہوی ختن ہین
جائیست رمہ بہمہ تزبیش | ہستند سر رمہ صف کش
بزغالہ جہان و جست پیہم | خیل اسپان فسانہ در رم
اشتر بمہار خود دوندہ | فیل ست بجائی خود روندہ
جائیست زنی گردن فناخ | جا موش آب در میانہ
نیلہ بچرا خورش چمندہ | ہم گور و گوزن آرمندہ
ہم استر و خر بہ خاک غلتان | خرگوش بسایہ ایستادہ
خارندہ بجائی خار پشتے | آزردہ اژدر و صد در شستے
جائیست شغال حیلہ جوئے | در جمع وحوش یاوہ گوئی
جائے زطیور کارخانہ | آسودہ میان زشیانہ
شہباز کشادہ جائے چنگال | شاہین بچکس گران وبال
بازیست بجائے پرفشانی | قاریست بجائے میزبانی
بحری ست بجائی صید افگن | شکرہ بے شکار بر فن
چنگال ترمتی صید گیری | در فن شکار بے نظیری
ہم دار پران بدار گوبی | جائیست زسبز کان بخوبی
جائیست شنا رکان نوائے | سارو ست بجائے خوش صدائے

نورست روان برنگ دریا • جانیست بحاس جابجا
وزراش بجای ماهی • جانیست زگرگان همه جا
جایش بجای جای حوتی • جانیست زنحیر و نیها

جاے زپلنگ بجاے ازدحام • بس مار گشتہ بجا
موش ست بجاے ہزار نام
خرگوش بجاے زخم سہا
در جاے زرو جہ فوخر ہم
ہم سام سی بجاے شیر

صفت ماران

در دشت بلا نہ ایست گویا
جائیست زعن کشیدہ لاش
جائیست با سقر و دکاو
پیوستہ ہم بجا جغنک
افسانہ ز عنجورک بجاے
بوم ست بجاے آشیان بند
بحتا د بجاے سیم شب
در جاے زلو دردہ پرہ ہم
جاے ملخ و کلنگ و کبتہ
جاے بہ سمندر ست مسکن
لطجاے بہ آب آشنا کار
جائیست زتیلمرغ در شور
پروانہ بہ عشق صد فسانہ
کرگس ہمہ جا بمردہ خواری
نحل ست بجای شہد سازی
باشہ زپے شکار مفتون
وز پشہ بجاے صد ستم ہا
افسانہ بجاے کرم شب تاب
جائیست زعنقہ نگار

تو تک بہ شبانہ رشک جا
جائیست ز مشکدم فسانہ
جاے ہمہ شورش چکاوک
بے ذوق بجاے کار و ناک
سانغ ست بلانہ خوش نواے
جائیست ہماے سایہ بند
پرزن بہ سپہر قاز و کوتر
گوزار و بجاے ہوبرہ ہم
چو بینہ و علیہ و کمیتعس
کبک ست بجا خوش نواز
سرخاب زشانہ در ہوا دار
جاے فیبا بحسن مشہور
اشتر مرغ ست در شیانہ
ہم صرد و گرفت جا کسائی
زنبور بجاے نیش بازے
افسانہ ترا زمرغ مجنون
وز نشتر کیک صد الم ہا
ہم برگس بجاے دریاب
زنخک نشستہ شاخسار

بسیار صنایع چنینها	در عرض و بوسعت زمینها
هستند شمار شان الم	بر نام چگونه خامه رقم
هان هر ده هزار بر شمردند	با هیچ به شمار شان نبردند
امان ست ازین شمار بیرون	از وهم و قیاس هست افزون
تعداد شمار علم ما نیست	وین حصر همه بکس روا نیست
حقا که جهان ورا احد شاه	زاعداد تمام اوست آگاه
هر چند من اکتفا نمودم	مشتی ز ذخیره وا نمودم
یک ذره ز بحر رنگ گفته	وز قلزم صنع رنگ گفته
آراسته برین نمط گلستان	بی مثل فضای سنبلستان
چون مثل احد فسانه زد	زین باغ نوی ترانه زد
گفتا بنگاه ماست عالم	مائیم ز حال دهر اعلم

با صنعت باغ خویش بینیم
لختی بفضای آن نشینیم

جلوه فرمودن احد شاه در باغ عالم و گلگشت فرزندان در وی

ای ساقی باده روان بخش	بخشا قدح شراب جان بخش
تا فکرت من شود سخن سنج	زیبا ز فسانه گنج بر گنج
کز بهر نظاره چمن گاه	در باغ بیاید آن احد شاه

ازان نعمت نام محروم ماندن

گه سوی طیور جلوه بخشت | بر عندلیب حضور جلوه بخشت
گه سوی فرشتگان نظاره | گه جانب فرشیان گذاره
گاهی به تراز برج میشد | گاهی ز فراز درج می‌شد
گه جلوه فروش مرغزاری | نظاره گهی بجویباری
گه دیده وری بجوه دریا | گه چشم بر اختران سراپا
گاهی بچمن نظاره کردی | گاهی بدمن گذاره کردی
گه جانب شرق خیش تن بود | گه سوی شمال دیدبان بود
گه جانب غرب خیش رای | گه سوی جنوب پافشاندی
گه شاد برزق دادن شان | گاهی به بهار باغ خندان
هر صنعت خویشتن بدیدی | ز نیرنگ چمن چمن چمیدی
از چرخ و بحور و فرش تا عرش | آخر به فراز عرش آمد
بگذشت بر آن چو سالیانی | گفتا که مراست لامکانی
زارواح کدیوری برآرم | عالم همه تن بدو سپارم
خوش چهره بود سوده بنیان | تفویض کنم بدو گلستان
فرمان بر من بود کدیور | زو باغ شود بزیب و زیور
چون عزم احد خیال بر بست | این فکر پی کمال بر بست

درستی این نظر احسن
چون گفت احد شه توانا
زارواح کنم کدیوری را
فرمان بر خاک ...

گفتگو کردن فرشتگان در آفرینش کدیور و استحقاق خود بکدیوری و معبودی

وز شرک بری ست خلقت ما | وز کفر بری ست طینت ما
ما مایۂ کذب را ندانیم | ہرگز نہ چنوی خاکساریم
بے خواب و خورش فسانہ بستے | بے وہم و گمان ترانہ بستت
بے حکم تو نیستیم راہے | آمادہ نیئیم بر گناہے
نے فکرت با چو فکر انسان | نے ذکرت با چو ذکر انسان
شکر تو ستودہ شیوۂ ما | افلاک برین گریوۂ ما
گاہے ز مرض برنج داریم | بیہودہ نہ عمر خود شماریم
ز آلام زمانہ پاک ستیم | در طاعت تو ہمارہ مستیم
از بانہ کہی چراکہ دیور | گاہین در خور است نے در یور
خونریز بود بباغ شاہی | بر سنگ نہ نداباغ شاہی
گاہے بہ غضب ستیزہ کاری | گاہے بگناہ پائداری
گہ بغض بود و پیشہ خاطر | گاہے بمراد نفس شاطر
گاہے ز زبان دروغ گوید | افسانۂ بے فروغ گوید
دلدادہ گہے بعشق تازی | وآن ہم بعشق مجازی
ہر کار کہ زو شود نمایان | بیہودہ ہمہ بود نشایان
او را ہ مقالت سپارد | کے طاعت شاہ را گذارد
بر خواہش نفس باشدش کار | طامع و حریص و خلق آزار
مایم ز نور و ہم تن ما | خاکی ست نگش سراپا
کے خاک کند ستودہ کاری | آید ہمہ تن بیہودہ کاری

مشتی ز سواد خاک گیرند	محجوب و امین و پاک گیرند
تا زنده کنم ازان که نور	وز جان و خرد دهیت نور
حسب الحکم جهان پناهی	بر خاک شدند چار راهی

آوردن چهارگانهٔ فرشتگان مشتی از خاک بظهور آمدن آدم که نور و سجده ریزی ملایک برآن و انکار ورزیدن عزازیل لعنة الله علیه

ای ساقی آب زندگانی	برخیز و بجنبش آ و دستگاه
هنگامهٔ جان نوازی آمد	افسانهٔ جان ترازی آمد
از خاک چو مشت خاک بردند	در حضرت شاه پاک بردند
بسرشت بدست شاه عالم	انگیخت ازان نشیبه آدم
خوش صورت و سیرت و ملک چهر	تابنده به بیچ رخ و گیتی مهر
در پیش بد سجده جان صد شاه	آن خاک فسرده شد چمنگاه
فرخنده سرشت بوالبشر بود	رخشنده بصورت قمر بود
مخلوق چو گشت آن یگانه	بسرود بمدح شه ترانه
کای شاه جهان توئی بر آن	بخشای خرد توئی توان بخش

ـه تلمیح بہ آیت کریمہ کہ فقعوا لہ ساجدین یعنی پس افتادند فرشتگان دران حالیکہ آدم را سجدہ می کردند ۱۲

[illegible]

من سجده چرا کنم بدین خاک — ناری تم و فخار افلاک
فرمود احد شه یگانه — تو سجده برین کنی دیوانه
انکار اگر ز سجده زبیست — بی وجه چگونه عجب خیزیست
مثل دگران توی فرشته — وز نار بر عجم شان سرشته
انکار ز حکم ما چسان است — کج راه روی سم بجان است
گفتا که منم ز نار پیدا — استاد ملائکم هویدا
خاکی نه تنم ز نار پاکم — کی سجده بود بهر خاکم
نارست ز خاک برترینه — کی سجده زنم بدین قرینه
زنهار که سجده ناید از من — وین کار نشاید از من
کی سجده به مشت خاک آدم — کی داغ زنم به افتخارم
هرگز ز عزیز ناید این کار — گر خلد رود و گرچه در نار
بیهوده نیم که سجده زنم — از بهر شبیه چه خاک زنم
گفتا که برو ز عز بزم — بیزار ز دید بی تمیزم
افسانه مخوان و درخ بخشای — تزویر مکن بهانه منمای
جای بفلک نه مامن نیست — طوق لعنت بگردنت بست
ابلیس توی ز اسجر افی — شیطان لقبت تخلافی
مردود شدی لعین عزازیل — مقبول نه به درگه سیل

تا روز قیام یافت امهال
بخشاد ز روز خود پر و بال

ای ساقی آب ... سمن ... / ... باده ... / ... تقضیض حدیقه ... / ... سجده ...

تقویض بنزد آن چمن آدم
سرو دیگاه بل ...
وانگه ز فرشتگان ...
هر یک ...
کاسمای صنایع جهان ...
... است ...
هر یک ز چمن چه نام دارد
... چه کام دارد
... ریحان ... نهان ...
ان تخم و فخار ...
دروازه ...

[illegible]

پنج قادر سالک صنعت [illegible]
پنج جهان سیر آیه امر حق [illegible]
پنج علما سبب [illegible]
پنج ست ز صالحان [illegible]

پنج ز شهان بشان [illegible]
صاحب بخت و کثرت [illegible]
پنج ست طبیب علت [illegible]
بخشنده مرهم دل ریش
پنج ز سخنوران نامی ست
پنج ز هنروران عامی ست

از بهر چه پنج سوالم — از شرح و خواص باغ عالم
گفتند که ذره ندانیم — بیهوده چگونه قصه رانیم
بر راه ندیده پا چه پوییم — لا علم لنا دگر چه گوییم
هر چه که بعلم ماست از تست — هر کار که گشت راست از تست
هر چه که کنی بود بسیطی — کی فکرت ما کند محیطی
کار تو ز فکر ماست بیرون — علم تو ز علم ماست افزون
گفتا ز کدیور چمن زار — تا آن گوش خورید شرح اسرار
آنجا ز شماست بر تبینی — در خورد هزار آفرینی
آدم ز چمن سخن سرا شد — از حد الف بحد یا شد
ز اسمای و خواص سبز خوانند — از شرح جهانیان سخن راند
بر گفت هر انچه بود مستور — حال مشهور و غیر مشهور
اشانه زباهیت بگفته — تابنده دُرر بسلک سفته
تفویض نمود چون احد شاه — باغ عالم بطرز دلخواه
ارواح برش چو صف کشیدند — در معرض عرض ما رسیدند
فرمود احد که ای کدیور — هم جانب زیارت بنگر
نسل تو بود بدین شماره — هر کس بچمن کند گزاره
در نوبت خویشتن بتازد — هر کس بخیال خویش نازد
پنجی همه تن پیمبرانند — سرور شفیق امتانند
پنجی ست ز اولیا بکرم — تاج صلحا فخیم افخم

[illegible]

[illegible]

تلمیح آیت کریمه قالوا سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک انت العلیم الحکیم
تلمیح آیت کریمه [illegible]
تلمیح حدیث قدسی لولاک لما خلقت الافلاک [illegible]

راوی به روایت است [illegible]
کی حکایت [illegible]
[illegible]

گفتا به چنان ظهور تسلیم | بسوط شود به بهر تعلیم
شه گفت منم قدیر دانا | زوج تو بر آورم همانا
وآن زوج ز جنب تو برآید | نسل تو ز بطن او سر آید
فرمود احد ز جنب آدم | آمد به وجود حوا آن دم
گفتا که برو با زن تو | باشد به بهشت مسکن تو
پرهیز سبز در ملک شیطان | کاین بهر شماست دشمن جان
هم قربت این شجر مجوئید | زنهار بگرد او مپوئید
قربش همه تن چو زهر قاتل | هرگز مشوید سوی مائل
رفتند و بدان چمن رسیدند | گلشن گلشن چمان چمیدند
لیکن چو مشیت احد بود | کز پستی و نیک و بد بود
گسترد بلیس دام تزویر | افگند میان روغن قیر
خوردند از آن شجر چو دانه | برگشت ز هر دو تن شبانه
آدم حوا بلیس طاوس | حیه بشجر با صد افسوس
افگنده شوند سر به خاک | غمگین و حزین دل و المناک
اینجا به قرار شان فرستادند | یا در ره کام خود نهادند

ذکر سید الیش نور محمود

ای پیر مغان می مغانه | با من بخشای مهربانه
تا طرفه کنم سخن ترازی | ز آهنگ حجاز نغمه سازی

[illegible]

تابنده گهی بذرهٔ اوج — گه سجده تراز موج در موج
گه صورت آئنه نموئی — گه پرده ز روی خود کشوئی
گه بوده به گوشهٔ خموشی — گه حمد احد به گرمجوشی
گه نجم صفت ز قندیل — تابنده گهی فراز قندیل
گاهی ز نیاز سجده ریزی — گاهی ز نیاز نور خیزی
گاهی به تراز حمد می بود — گه ناصیه در نیاز می سود
در حمد احد ترانه می زد — بر صف احد فسانه می زد
زینگونه ز نور خود سراپا — می یافت ولایت ازل را
هر جای خویش جلوه می ریخت — در رنگ نیاز عشوه می ریخت
ذات احدی با نظر داشت — هر لحظه هر آن ازو خبر داشت
می بود به افتخار ثانی — این ناز و نیاز سا لیلانی

بوجود آمدن محمود در عالم ناسوت

ای ساقی رازق طرب خیز — جامی ز شراب ناب لبریز
مسرور شوم فسانه خوانم — زان نور بهین ترانه رانم
آن نور مجلی ازل بود — صد گونه تجلیات بنمود
در مدح احد فسانه می راند — در کثرت طاعتش همی ماند
مدت چو گذشت صد هزاران — اقطار چکید ز ابر باران
ز اقطار نمود باغ عالم — آماده شد این باغ عالم

وان نور ز مهد منتقل شد / در جبههٔ تیز از مشتعل شد
گردید زمان منور از وی / گلزار جهان معنبر از وی
سیمای مظفر چو یافت لبت / روز افزون گرفت شان و شوکت
منظور جهانیان همی بود / مقبول زمانیان همی بود
الیاس گرفت تابش نور / شد واقف حال راز مستور
شد یاس و امید او برآمد / افسانهٔ راز دل سرآمد
وان نور به مدرکه درخشید / اعزاز فخار و فخر بخشید
ادراک ز تاب او فزون شد / کز سوز چراغ آتش بیرون شد
سیمای خزیمه شد درخشان / بگرفت جهان چو مهر تابان
ایوان فخار شد منور / مشام دماغ شد معنبر
سیمای کنانه یافت تزئین / پیراست جهان خجسته آئین
قول سعدی ست از جمندی / می تافت ستارهٔ بلندی
وانگاه بنضر جلوه فرمود / شد باغ جهان نضارت آمود
مرغوب دل جهانیان شد / مقبول تن زمانیان شد
درخشید از و جبین مالک / بر راه نیاز گشت سالک
مالک ز جمال محتشم شد / ز الطاف کمال محتشم شد
وان نور به فهر چون درخشید / ز و صورت فهر فهر گردید
عالم بدلش عزیز تر داشت / پالیش بفخار خود بسر داشت
وان نور بسید چون غالب / بهرش همه دهر گشت طالب

ز اصنام چنان فغان برآمد
کز بحر خدا طغیان برآمد

در جبههٔ هاشمی درخشید
آورد بری نهال امید

کز روز ازل حجاب بشکست
جان آتش اضطراب میشست

چون به نور مطلب درآمد
فریاد هم از بتان برآمد

معبودی با خراب گردد
هنگامهٔ گرم خواب گردد

عبدالله چو یافت دولت نور
گردید ز دهر تیرگی دور

سرگنده بتان و دیو گشتند
سرگشتهٔ زنگ و ریو گشتند

پر نور چو بطن آمنه شد
رحمت ده جان ضامنه شد

آمد بملائکه ندائی
پر نور شود جهان فضائی

ریزند ز بحر قدس انوار
در گوشه خزند دیو اشرار

رضوان در خلد باز سازد
حور و غلمان بساز سازد

جمع ملکوت شاد گردد
خلق ناسوت شاد گردد

مالک با دامی حکم محکم
آزاد شوند ناریان هم

گردد همه عطر آگین
یکسر به نمایش نو آئین

در خاک فلک ندا همی شد
در زیر و زبر صدا همی شد

امشب شبان چه برتر آید
کان نور به آمنه درآید

از دیو بتان فغان برآید
در جسم تمام جان برآید

اتمام چو مدت حمل یافت
خورشید رسالت حمل تافت

تا زید بجز نقش خاک لیکن
کامد بوجود باغ آرا

وز بتچهٔ کفر تیرگی رفت
بشکافت بجدار کاخ کسری
و آتشکده شد ز دلالت نور
ابلیس بخاک سر تنگن شد
اصنام زمانه واژگون شد

یا دولت جان به تن نیاید | یا بوئے که در سمن نیاید
یا مشک که عطر نیست ورے | یا لعل که آب نیست بروے
یا دُر صدف که آب او نیست | حقا بزمانه هم چنو نیست
افسانه کنم چو مدعا را | من حرف زنم تمام سراپا
هر حرف بود نگار بینش | هر لفظ بود بهار بینش

سراپائے محمود

اے ساقی آب حسن افزائے | جامے ز شراب ناب بخشائے
جامی پر از سرور بخشد | از حسن جمیل نور بخشد
ناظم بجمال رنگ دارد | حسن محمود مے نگارد
محمود چو گشت جلوه افروز | آمد شب کفر را ہمین روز
رنگش چو گل بهار رنگین | مجموعه قدرت احد بین
بد سرخ و سپید با ملاحت | گل خورده برشک او صباحت
سرخی و سپیدیش بهم بود | ضدین بجائے در قسم بود
پیوسته صباحت و ملاحت | مجموعه راحت و فلاحت
هم راس سترگ و بزرگے | افسانه میان هر سترگے
یا مخزن رازهائے مستور | معمور همه ز سرمدی نور
یا مصدر عقل و جودت فکر | یا منبع علم و کثرت ذکر
یا مرکز دور کن عیان بود | یا منشاء سر کن فکان بود

یا منشار زر کر آفتاب قوسین
یا بیت ز صفحهٔ جمالش
نونین ز نخجر حسن طنار
دو نون نشان گزار کونین
پیوسته نه و نه منفصل بود
در سطر دو ابروان رگی بود
یا رشتهٔ خلعت جمالش
چشمانش بزرگ سرمگین
گویند که بود اشکل العین
سرخی و سپیدی و سیاهی
سرخی به سپیدی تار بسته
مردم بسواد مشک اذفر
مژگانش دراز نی زیاده
یا شانهٔ عنبرین وی بود
چشمش به نگاه تیز میان
بینای هر آنچه ما نه بینیم
بینی الف احد کشیده
انگشت شهادت احد بود
یا سیف جهاد حق پژوهی

یا خنجر امن حال کونین
در تیغ برهنهٔ جلالش
پر کرده ز بهر آشنا بانس
صد گونه به کار و بار کونین
مفرق نه و نه متصل بود
جنبان ز غضب میان رگی بود
می تافت ز تابش جلالش
مکحل ما زاغ وار تزیین
در صاد برنگ و سر عین
بر نام احد همین گواهی
حسن دگران از او شکسته
مشکین نقطه شده مدور
جمعی ز ملائکه ستاده
افسانه میان آن و این بود
بینش پس و پیش بود یکسان
تشبیه چگونه ما گزینیم
یا نخلهٔ طور بر دمیده
فارق بجمال آن و خد بود
یا شمع جمال پرستگاهی

شب قدر که حرف بود و در وی
بچون بن ... دو ... سخن
از کعبه شعاع ... و رخشان
با ... سیاه و ... رخشان غزال
صافی و رخشان ... بلور

یا صورت درج لب لالی — جان بخش چو چشمهٔ زلالی
تشبیه به غنچه نیست موزون — تشبیه به پسته نیست مقرون
چون میم دهن به نطق واکرد — صد گونه بجان و هر جا کرد
چل بود محبت زمانه — صد گشت و داد جا و دانه
میم دهنش چو مشکبو بود — خوش بوی به نطق سو بسو بود
که حرف زند ز لعل شیرین — اسرار گشای حکمت دین
اسرار زکن فکان گشودند — دو لون تحقیق هر دو بودند
احمر شده به حمرت زیاده — نی قرمزیه و نی رقیق زاده
دندانش سفید چون دُر بود — تابنده ترینه از گهر بود
دندانهٔ سین اگر بگویم — بیجاست بدین طریق جویم
یا سلک دراری منور — در مکنون به آب گشتر
در میم دهن نگار دندان — در سرخ شفق ستاره خندان
همسرخ زبانش نام ایزد — تفسیر کن کلام ایزد
ماهی به میان آب حیوان — از بحشه نور چاه رخشان
از نور احد زبانهٔ نور — در آب حیات بود مستور
هم سیب ذقن چو گوی خورشید — مثلش نه شنیده و نه کس دید
والله که بود دور چاهیم — یا منشار روشن چو انجم
هم ریش سیاه ته به ته بود — وسط احدش با نقطه بود
لیکن گوئیه و نی مطول بود — یا صورت هاله گرد مه بود

در وسط دو دو ... محمود
خورشید مثال غره بود
... آن دیده
زو کلمهٔ طیبه رسیده
شکل الفاظ بود پسندیده
... مثال نقطه بود
دست احد ... بود
سینه با همه رشک آئینه ...
قسم ... خطابش
محور نور ایزدی بود
یا مخزن راز سرمدی بود

[illegible]

پهنای بر رنگ لوح محفوظ ‌ ‌ ‌ دریا دل احمدی بپاره محفوظ

اسرار احد دران منقش ‌ ‌ ‌ وز موی ندانست همه عقل و حس

بازوش طویل تا به زانو ‌ ‌ ‌ شاخ طوبی به باغ مینو

وز نخله طور بر تر سینه ‌ ‌ ‌ اعضاش تمام خوش قرینه

ساعد به سطبری کلانی ‌ ‌ ‌ شاخ طوبی چو نیخوانی

گر شیشه ز نخل طور گوئی ‌ ‌ ‌ بیهوده ره غلط بپوئی

دستش همه بود نور زاده ‌ ‌ ‌ چون پنجه مهر و مه کشاده

هم پنجه به پنجه کے چنانی ‌ ‌ ‌ سر پنجه فضل کردگاری

عناب مثل همه انامل ‌ ‌ ‌ بکشاده زجود عقد مشکل

چون بدر و هلال ناخن او ‌ ‌ ‌ تابنده ز نور هر بن او

بالینت و بوده ناخنش هم ‌ ‌ ‌ کے دیده هلال بدر با هم

تشبیه بشکل اگر بجویم ‌ ‌ ‌ من تخته قاقمی چه گویم

تابنده و صاف نیست قاقم ‌ ‌ ‌ در نور و صفاش عالمی گم

وز موی الف کشیده برے ‌ ‌ ‌ در نور بهار بدشستے

طرفه الف خجسته آئین ‌ ‌ ‌ بر تخته ز سیم خط مشکین

هم ناف نه ز رخنے بر من بود ‌ ‌ ‌ بل نافه آهوان ختن بود

سیمینه چهی نه ژرف بوده ‌ ‌ ‌ بل طرفه ترین شگرف بوده

وز ناف لطیف تا بزانو ‌ ‌ ‌ نشنیده ندیده هیچ بیگو

کے حرف زنم ز راز خفا ‌ ‌ ‌ خاموشی به از کلام بیجا

[illegible]

آواز بلند و لبیب ...
الفاظ کلام مرتب و نشیب ...
ز راز درایع و ابجد نشیب ...
فصیح زبانان نعت نشیب ...
ریختی زبان فصاحت ...

ز نیسان بجهان چو جلوه فرمود	در نشو و نما فتاد محمود
در باغ جهان حیات کردی	بل طرفه ترین صفا کردی
بشنو ز شمائلش هم آید	تا شگفته بماند در مکنون

ذکر شمائل محمود محمود

ای ساقی خوش خرام مجرام	ز آب بو شتین هرا بده جام
مدهوشی من به هوش آور	طبع ناظم بجوش آور
پیداست چو ذکر شمائل	مذکور منیفه خصائل
چون نشو و نما گرفت محمود	خورشید لقا گرفت محمود
رفته رفته شباب آمد	خیلی چو گذشت شباب آمد
محمود شمائلش چنین بخت	مسعود خصائلش چنین رنجی
افسانهٔ دهر یگانه خوانم	ز آهنگ نوی ترانه زنم
گاهی به تبسمش نظر بود	وز قهقهه بیشتر حذر بود
نشنید کسی بخنده آواز	کم کرد بدین صفت دهان باز
دیوار شدی ز خنده روشن	وز خنده گل زمانه گلشن
افتاد چو پرتوی ز دندان	شد روکش مهر مهیم خندان
درخنده چو لب گلبان کشودی	خمیازه و فاژه کی نمودی
از کثرت خنده بود بیزار	کی عادت وی بود بیش
آواز خوش و کلام شیرین	بی سخت گرخت و شنت

سبب عشق عملی
سیب و بلا نقشش نجی
صفت فصاحت نقشش نجی
وصفت بلا نقشش نجی
وز صفت فصاحت نقشش بنای
وزین سبب بلا نقشش بنای
وزین سبب بلا نقشش بنای

از ضبط فکر راست بیرون
وز حیز نقل راست افزون
الا بر سر شیرین زبان
کرده کند از آن بیان
فخر الفصحا خطاب بیشش
فخر البلغا خطاب بیشش

فخر و فنون شعار ادب
فضل کرد و عالم هنر
الفاظ قلیل معنی بیش
تحفه کرد ادب با پیش

محموده خصائل فراوان / پیدا است شمائل فراوان
حرفے ز شمائلش که خوانم / لفظے ز خصائلش که رانم
اخلاق رسول هست و بودش / خلاق دلیل هست و بودش

یک ذره ز نور مهر کنعان
دری ز محیط ز رو غلطان
گوهر ز بر و شود و...
در هر دو سرے دو صد ز بار
بحرے ز شمائلش نیارد
حرفے ز خصائلش نیارد

هم علم لدنیش سینه / در سینه سر ذره در سفینه
از حلم و حیاش مایه بود / وز صدق و صفاش پایه بود
گاهے گاہے مزاح کردی / نے همچو خسان جراح کردی
در عدل و تهورش کمالے / در صبر و سپاس بے همالے
لطف و کرمش کرانه کی داشت / جود و همتش زمانه کے داشت
در وصف معاش کاملے / در نکته سخا و آفتابے
اخلاق عظیم مایه او / اشفاق کریم سایه او
تا زنده بذات او تواضع / بل زنده بذات او تخاشع
فقر و مهر و سخاش مایه / جان عفت بلند پایه
کم خواب و خوراک و کم سخن بود / ناهی منهی و امر من بود
یکتائے زمانه در سرشت / ضرب المثلے بزور و قوت
او ظل احد نه سایه میداشت / بل جانش ز نور مایه میداشت
از نور که سایه دیده باشد / نے گوش کسے شنیده باشد
رفتار میانه تیز رو بود / آهسته نه تند مثل رو بود
عرق بدنش همه عنبر / هر فضله جسم او معطر
رافت همه تن سرشت او بود / مشهور وقار چار سو بود
سرمایه دولت امانت / پیرایه و زیور دیانت
زهد و تقواش بهترین بود / در جرگه راستی بهین بود
طاعت شب و روز بود منظور / بل ششت طاعت ست مشهور

گر راهِ دراز را بپوئے | مفقود کنی هر آنچه گوئے
بر گوی زِ گفتنی فسانه | می زن زِ سرودنی ترانه
شد نامه دراز قصه باقی ست | مشتاقِ فسانه اشتیاقی ست

ذکر کیفیت نشو و نما یافتن محمود

اے ساقیِ رادِ دل افروز | برخیز به انبساطِ نوروز
در فصلِ بهار توبه بشکن | ساغر زِ شرابِ ناب میزن
با دخترِ رز دمے بپرداز | ساعت به مئے دو آتشه ساز
برگیر قدح بمن بخش لے | تا فکر شود فسانه پیلے
افسانهٔ عشق گفتنی هست | در مکنونه سفتنی هست
محمود به بهترین زمانه | میزد زِ جمال خود ترانه
افسانهٔ حسن چار سو شد | اخلاقِ حمیده گو به کو شد
هر جا که حمیدیِ سرو طناز | بد گله ابر سائبان ساز
میداد شجر به او گواهی | کاین ست همین نگار شاهی
هر جا که به ناز گام میزد | بر فرشِ نگه خرام میزد
از عشقِ احد فسانه گفتے | در یکتا بهینه سفتے
گه غارِ حرا فسانه گاهش | ز آهنگِ احد ترانه گاهش
جز نامِ احد دگر نه گفتے | در سلکِ بیان شبه لنسفیتے
در ذکرِ احد سخن همی راند | افسانه زِ این و آن نمی خواند

افتاد ز عشق زینهم بطحا / سرور شوم ز جام صهبا
گشته ز نور کن فکان ... / ساقی آفتاب ۶ فان

محمود در سپهر چون چل سال / منظور نگاه ... اشتغال
روزی به حرا ز یاد احدی / مشغول عبادت احد شاه
پیک احدی رسید ناگاه

تفویض رسالت

که ابر شود چو قطره فشان	لبریز کند کنار عمان
گه طبع کند تلاش مضمون	مضمون به تلاش طبع موزون
محمود شود اگر رضا جوے	چون شیوه چنین بود عجب کو
زان سوئے نیاز وزین طرف ناز	با ناز و نیاز بد سرو ساز
محمود گهے به عشوه سازی	بنوشت احد خط نیازے
محمود خرام ناز کردی	مشتاق احد نیاز کردی
گه شیوهٔ دلبری همی کرد	عالم همه مشتری همی کرد
گاہے به سخن شکر شکستے	باہم لب توتیان ببستے
در خنده گهے گهر فشانی	میکرد وز دهر جان ستانی
گه جلوه فروش در خیابان	جانباز بُرد هزار دستان
گه نور فگن به خاک بطحے	عالم پس او به حسن شیدا
هر لمحه به برگ و ساز بگذشت	چل سال بدین قرار بگذشت
آمد چو زمانهٔ رسالت	تفویض بدو شود کفالت
هر کار بحیله تمام گردد	هم پخته او یم خام گردد
من حرف زنم از آن رسالت	سرمایهٔ امتی کفالت

از درگاه احد شاه خلعت رسالت تفویض شدن به محمود شاه او

فضل احد است ... مستغرق ...
رمز از طلوع او ... آن راز احد ...

نامه حسینا و محمود

پیک احدم نوید گویان	از سدره شدم بکار پویان
امروز و دولت احد شاه	تفویض بتو شود درین گاه
گفتا که چه چه نام داری	پوشیده بدل چه کام داری
راز دل خویش وا همی کن	کام دل خود روا همی کن
گفتا که فرشته پیک صورت	آورده کفالت رسالت
جبریل منم بدره مانم	وحی احدی همی رسانم
امروز مشیت احد خواست	کز بهر تو خلعتی کند راست
بخشد بتو خلعت رسالت	اعزاز ز امتی کفالت
من هرچه بگویمت همی خوان	وحی احدی بدل همی ران
گفتا که منم ز علم لاعلم	پس حرف شوم چگونه با علم
امی لقبم خبر ندارم	در علم چگونه پا فشارم
جبریل فشار داد او را	بر بگرفت آن نکو را
گفتا که بخوان هرآنچه گویم	تا باز پسینه راه پویم
فرمود که امیم نه دانم	ناخوانده چگونه حرف رانم
آورد چو وحی آسمانی	باغوش فشرد بار ثانی
سه بار چنین فشار دادش	از علم لدنی بار دادش
گفتا که چنین ست وحی مسعود	برخواند ز علم خویش محمود
بر سینه او چو بار آمد	درخانه ز قعر غار آمد
وان پیک بسدره باز پس شد	از راه سفر فراز پس شد

وز نوک قلم نگارش آموخت
[illegible] علم و عمل گزارش آموخت
[illegible] هرآنچه می ندانست
وان کس که ز اعتدال درست
تحقیق ز حد خویش [illegible]

آنکس که نماز می گزارد
خواهد که ز کار باز دارد
احوال نموده ثمرة الحال
بندر که تهی شدم ز احوال
اسلام متین [illegible]

یارا ره بد اندیش طریق تو ست — یارا ره نمای هر فریق تو ست

تکذیب احد ز خود کشاید — تکذیب رسالتت نماید

ور نیسان چو بود دلیر آنکس — از زد بچه دار و گیر آنکس

داند که احد نه بیند این کار — من هر چه کنم بود سزاوار

میدان که اگر نه ایستد بازق — دارد به اذیتت سر و ساز

در نار چو بسپریم اورا — با موی کشان بریم اورا

کذاب بو کشیده گردد — خاطی به سزا رسیده گردد

بر گوی بدو که از پس و پیش — خواند پی خویش مجلس خویش

با شعلهٔ نار زود خوانیم — هر یک به جهنمی رسانیم

تو نیز به رحم او سبک باش — در قربت طاعتم خنک باش

و اشجل و اقتد نگار مسکین — همواره ستوده کار مسکین

ایهام به ضمن نامه افتاد — افسانه ز نوک خامه افتاد

مذکور چنین از آن فسانه — مطرب بزند چنین ترانه

حکایت

بوجهل که بود عم محمود — روزی به قبیله عزم بنمود

گفتا که چنین اراده دارم — قتل محمود پیشکارم

محمود بشد ز جان خود سیر — سر راز تنش بیفگنم زیر

گاهی چو بسجده اش ببینم — گردن زنم و فرح نشینم

گفتا کہ چہ حالتست محمود | جان و تن من ز غصہ فرسود
باز آئے ز راہ سجدہ ریزی | بگذار رہ فساد خیزی
ما بیشتریم و ہم توانا | بر خود ستمی مکن ہمانا
برخیز چرا کف و محمود | باز آی کہ نیست کار محمود
محمود چو گفتگوے بشنید | از وعد وعید کرد تہدید
گفتا کہ براہ راست میرو | بر امر احد سزاست میرو
طاغی چو بوی ز کار نیکو | فی النار شوی بمجلس تو
وآن مجلس تو بکار ناید | امداد نہ شمہ رہ نماید
در نار حریق ہمہ گردی | رہ راست برو اگر تو مردی

جواب نامہ احد شاہ از محمود

اے ساقی راوق فرح بخش | از بادۂ دلربا قدح بخش
مستانہ شوم سخن ترازم | بر صورت نو چمن ترازم
محمود چو نامۂ احد خواند | در پاسخ آن ہمین سخن راند
آغاز بنام بادشاہی ست | کو خالق باو کج کلاہی ست
ما شاہد صنعت کمالیم | دانائے ہر آنچہ ناسگالیم
این پاسخ نامہ الیست قوم | در حضرت بادشاہ معصوم
کای بندہ نواز حق پسندان | افسانہ میان سربلندان
ایمائی شریف می پسندم | حسب الارشاد کاربندم

سرگرم به امتی کفالت ‌‌ دعوات اطاعت و عبادت
روز و شب خود به چارگانه ‌‌ سیرم به نوازش یگانه

کیفیت دعوت رسالت و برهان رسالت خواستن گروه کفار اشرار

ای ساقی آفتاب جان بخش ‌‌ مخمور مکن از می روان بخش
تا چند به عذر این و آنی ‌‌ بخشای شراب وستگانی
افسانه دعوت ست مذکور ‌‌ در معرض کشف راز مستور
ممدوح به دعوت نهانی ‌‌ میکرد ریاض جاودانی
جلباب نیک و بد کشودی ‌‌ در وعده وعید ره نمودی
آرام به جنت دل افروز ‌‌ آلام بدوزخ جهان سوز
انعام حد عنایت او ‌‌ در کار اهم کفایت او
افسانه قدرتش بخواندی ‌‌ افسانه عظمتش براندی
گه ترس ز بست گیری او ‌‌ گه رفق به دستگیری او
فرتاب نوی تراز دادی ‌‌ هر گام بدعوتش نهادی
آلام ز کافران کشیدی ‌‌ گفتار بد بدان شنیدی
پیک احدی پیام میگفت ‌‌ وز راز نهان کلام میگفت

فرتاب نمود از شمارا
سرگرم به دعوت رسالت
آماده به امر کفالت
باب دعوت فراز میکرد
افسانه سوز و ساز میکرد
گه داد نمود نگار فرتاب
گه گرد ز سوز تار بیتاب

بهر احد ست سجده کردن | لخت دل خویش و نه خوردن
اسلام رهی ست نیک بهتر | تا راست بود طریق بگیر
هرکس که ز راه بد بگردد | آنکس بر هوشمند ارزد
ابلیس کند چو ره نمائے | یا بد ز جحیم کے رهائے
مرسل منم از احد تعالی | گو داد ز جان بجسم کالا
دین باغ و در وجود زد سفت | هر گل ز نسیم لطف بشگفت
بهر احد ست سجده ریزی | در سجده اوست نور خیزی
قهر احدی ست سخت جانکاه | ترسید ز قهر گاه بیگاه
کاین راه که میروید خوش نیست | صافی ز غبار غل و غش نیست
زین گونه امید و بیم دادی | بر حکم احد زبان کشادی
گفتند که کاهنی چه گوئی | بر شیوه جادوان چه پوئی
تا چند کنی تو بو الفضولے | محمود بیا اگر رسولے
فی جود نمائی و سحر بگذار | اعجاز بکن دلیل می آر
دعوائے تو بے دلیل بیجاست | بگذار ز خویش راه ناراست
گفتا که منم رسول صادق | دارم بر خود دلیل واثق
فی جود دلیل این رسولی ست | افسانه لغو بو الفضولی ست
اعجاز ز من هر آنچه خواهید | گوئید ز پرده وا نمائید
فی تاب شود ز من نمایان | گیرید ز صدق راه ایمان
محمود چو کرد عهد فی تاب | گروید جهان ز غصه بیتاب

فرتاب نخستین

اے ساقی میگسار فرتاب — مشتاق می لگار فرتاب
برخیز شراب ناب آور — تا جوش زند سرور در سر
فرجود کنم نگار محمود — افسانہ زنم ز کار محمود
محمود چو دعوت نہان کرد — اسلام مبین شہ عیان کرد
در ظل ظلیل طل رسیدند — داماں ز بر سبیل کشیدند
محمود بہ شاہ التجا کرد — با دیدہ تر چنین دعا کرد
کای شاہ شود رواج اسلام — از ابن ہشام ویا عمر تام
زین ہر دو یکے شود مسلمان — ورزد بہ رسالتم چو ایمان
اسلام رواج یابد از وی — انجم اسلام تابد از وی
دارند ہمین دو سر گروہی — مغوی ز طریق حق پژوہی
مقبول شد این دعا محمود — گردید یکے ازین دو مسعود
راوی ست چنین وہب آور — حاکی ست چنین حکایت آور
روزے بجماعت ابوجہل — بد مجمع مردمان نا اہل
گفتا بہ گروہ بدشعاران — کامروز کسی ست زین سواران
کو فن دلاوری نماید — این کار اہم از و سر آید
یعنے کہ رود بہ کار محمود — آرد بر من چو سار محمود
صد اشتر و چل ہزار درہم — انعام بدان دلیر بخشم

گفتا کہ عمر چہ نام داری
از بہر چہ کار پیش کاری

فرتاب اول

مقصد اول

اول سر تو کنم ته تیغ | وانگاه بران شوم سیه میغ
گفتا که منم بدین آیا | کی سود و بهر هلاک بیجا
نیت ز ذبیح و بوالذبیحش | نه آیای ضلیل و الفضیحش
شد خواهر و بیزنات مسلمان | اول بزنید فلکن سرشان
گفتا که چه جو نه من شناسم | کاین نیست بنزیره قیاسم
گفتا که ذبیحه تو نهار | لقمه نه زنند گل شود کار
زین گفت عمر بهم برآمد | بر خانه خواهرش درآمد
بشنید برون صدای خواندن | در قرأت سوره حرف یاندان
خباب بهر دو درس میداد | کرد می به فهم خویشتن یاد
دروازه فراز بند اکرد | خواهر بدوید و در فرا کرد
پرسید ز خواهر عفیفه | میخواندی کدام تو صحیفه
گفتا نه صحیفه گفتگو بود | پس گفت و شنید و دید و بو بود
پس کرد کباب گوسفندی | خوشبوی و لذیذ و دلپسندی
با خواهر و بیزنو او دو چار | گفتند نه می خوریم زنهار
زانکار نمود سخت روئی | بر ضرب نهاد راه پوئی
خون از سر خواهرش روان شد | وز شدت ضرب نیم جان شد
گفتند که مسلمیم بی کین | محمود و بداد دولت دین
گر جان طلبی فی گر گذاری | داریم به کار استواری
گفتا که صحیفه ات کدام است | بینیم که چگونه اش کلام است

مسلم شدم و مطیع فرمان | حقا که تصدقت کنم جان
اسلام مبین عیان نشاید | مشکٔ ز فرنهان نشاید
مائیم چو چل تن توانا | اسلام بگستریم ما نا
برنام احد چو جان فشانیم | مانند زنان نهان چه باشیم
تکبیر شود بلند ز امروز | ز امداد احد شویم فیروز
افزود ازان ترقی دین | باغ اسلام شد نو آئین

فرد دیگر

ای باده فروش اب فرتاب | برخیز بده شراب فرتاب
شب آمد و روز شد سرانجام | برگیر شراب و شیشه و جام
مستانه کنم فسانه بشنو | ز اعجاز نبی ترانه بشنو
محمود چو کرد فتح خیبر | صهبا برسید فتح پیکر
محمود و علی بهم نشستند | هان رشته کوفت در گسستند
زانوی علی چو متکا ساخت | وحی احدی بدو فراساخت
حتی که علی بدین رضا بود | شد عصر نماز بے ادا بود
گفتا که بجز این چه سازم | از بهر دگر چگونه تازم
زانو چو کشم کشیده گردد | محمود بدل کشیده گردد
ورنه نقصان شد نمازم | حیران بشتم چه چاره سازم
میکرد علی بدل ش پیچ | کاهو رو غروب صورت رنج

کردم نه ادا نماز دیگر
پوشید شعاع مهر انوار
کردم نه ملول خاطرت را
نازده ضمیر عاطرت را
محمود دو دست خود فرا کرد
از بهر علی چنین دعا کرد

[illegible]

فرقتاب دیگر

ای ساقی آب رام رنگی / پر کن به پیاله ام فرنگی
سرخوش کندم خمار بخشد / زاعجاز دگر نگار بخشد
در جنگ تبوک بود محمود / وز آب قلیل چشمه بود
محمود اگر دعا نکردی / آبش به سپه فنا نکردی
محمود خبر شنید زین حال / گفتا که به حکم شاه متعال
هر کس که به چشمه در آید / خواهد که عطش فزون نماید
هرگز به مساس آن نگردد / دستش نزند چنان نگردد
تا من به کنار چشمه آیم / آبش به دعای خود فزایم
اما به عطش دو کس رسیدند / آب از سر چشمه در چشیدند
محمود سحر به چشمه آمد / فرخنده معاذ همره آمد
دیدند که چشمه بد سرابی / رخشان و ترشحی ز آبی
اقطار ز خاک می چکیدند / مردم ز عطش همی تپیدند
پرسید از آن دو مرد محمود / کآبش ز شما بدید کس سود
گفتند نعم خلاف کردند / بی سود چه انحراف کردند
محمود چو زجر کرد و تهدید / هر یک ز جلال او بترسید
گفتا که کنند چشمه آب / تا فزوده شود ز فرقتاب
آب صافی از آن بر آید / محمود به چشمه بر سر آید

آخر به چنین ظهور آمد / [illegible]

فرقتاب دیگر

ای ساقی آب هوش بخشد / وز باده سرم به جوش بخشد
تا خامه زنم ز فرقتاب / [illegible]
بسیار ز قطره های باران / افواج مخالفان هزاران
[illegible]

وین چند کسان که بد محدود — شیران همیان هشت محدود

شیران فرسگان صف چو کشیدند — جنگ از هر طرف رسیدند

چون تیر و سنان بکار آمد — هر یک ز سگان فگار آمد

شد تیر به تخت دل ترازو — شمشیر شگافت هر دو پهلو

بو سید کمان چاچ دو گوش — گوپال شکست که سر و دوش

گر پشت شکست استخوان هم — غلطید بخاک پهلوان هم

گر سینه درید خنجر تیز — گردید چنان بهشت خونریز

کانجا نه شمار کشتگان بود — بستر مجروح و نیم جان بود

سپیر چو خورشید برآمد — از چرخ برین فغان برآمد

هنگامه جنگ هم چنان بود — مشتاق اجل همه آن بود

ناگاه بلیس بانگ برزد — در خاطر مومنان شرر زد

کافسوس شهید گشت محمود — جسم پاکش به خاک فرسود

پوشید بخاک مهر اسلام — در فتح و ظفر بماند ناکام

این بانگ چو مومنان شنیدند — بیخود همه پیرهن دریدند

گریان ز تلاش درگریزان — افتان و خیزان و اشک ریزان

آفاق به چشم تیره گردید — فوج کفار چیره گردید

ز آواز سگان غلو برآمد — عف عف ز چهار سو برآمد

محمود به اشتری نشسته — بر راه ظفر نگاه بسته

نی پیش و نه پس شتر همی راند — ذکر احد جلی همی خواند

گفتا که نشش عیان نمایم
حکمت به نیش عجب نمایم

شد کور همه جیوش ناپاک | کافتاد به چشم ره خاک
عباس صحابه را ندا زد | وز جمله اقتلوا صدا زد
آواز نوید گوش خوردند | مسرور شدند و حمله کردند
گشتند چو کافران ته تیغ | خورشید ظفر بر آمد از میغ
آنکس که سعادت ازل داشت | زاسلام همین علم برافراشت
وآنکس که شقاوتش مدل بود | در ماند میان آب و گل بود
مسرور شدند خوش شعاران | رفتند به نار نابکاران
مومن همه ارجمند گشتند | اعلام ظفر بلند گشتند

فرتاب دیگر

اے پیر مغان شراب برگیر | سرپوش ز آفتاب برگیر
تا چند زنی به حیله گفتار | تا چند کنی ز جام سرشار
سرشار سخن نکات گویم | فرجود رسول بات گویم
بوجهل رسید پیش محمود | عقده ز مرام خویش بکشود
گفتا که توئی ز بوالفضولان | گروند تو همه جهولان
هر کار که میکنی فضول است | اسباب ضلالت جهول است
بگذار ز خویش بوالفضولے | فرتاب نما اگر رسولے
چیزیکه بدست خویش دارم | بخشد بگو اسیت نگارم
بر نام تو آن شها دستارد | تصدیق رسالت گزارد

بوجهل ز دست خویش افگند
دشنام دهان به پیش افگند
بیهوده ز کلام و سر و بگفت
افسانه بهیچ و درد و بگفت
گفتا که بود کمال جادوست
سحر تو بود ز سنت جهان کست
این معجزه نیست سحر سازیست
از سحر تو ای شاه و نه بازیست
آنکس چه جادوان شناسد
قرار ازلی چنان شناسد
وان را که بلیس کرد مغرور
یکسان براوست آن ای نور

شکست بسر سیاه افتد
این شانه زن تو بر سر ... که سد راه افتد
فی الحال پی هم از شتر افتادند

[illegible]

واحسن که زبد و بی تمیز ست | همرنگ گلاب پر گمیز ست
وانرا که طریق پیسگالی ست | یکسان در و ریزه سفالی ست
واحسن که بباخت فقت دید | قرص خاک ست قرص خورشید
واحسن که ز چشم و دل ضریر ست | زشتی و جمال هم نظیر ست
واحسن که بصارتی ندارد | یکسان شب و روز می شمارد

فرد دیگر

ساقی ز شراب جام بخشا | از باده ناب کام بخشا
مسرور کند سرور خیزد | ز اعجاز رسول نور خیزد
نقل ست ز حضرت قتاده | راز پنهان چنین گشاده
کز حکم قضا به پیش محمود | سلطان رسل رسول مسعود
بگذشت شبی چو تیره و تار | شد بسته ز کار پای رفتار
مظلم چو دل سیاه کاران | افزود هجوم باد و باران
پر گنده شدم چه چاره سازم | تا خانه خویشتن بتازم
بد دور چو خانه ام از انجا | رفتم بجناب میر بطحا
بنشستمش همه سر گزشت گفتم | در کلفت خویش خاک رفتم
ز الطاف عمیم خویش گفتا | بر گیر بدست شاخ خرما
شمعی ست که شب فروز گردد | تیره شب تو چو روز گردد
هر گه که رسی به خانه خویش | آئی بدر آشیانه خویش

[illegible]

فرتاب وگر به گوش گیرد | اعجاز نبی به هوش گیرد
فرزانه شود ز فر فرتاب | افسانه شود به شیخ و شاب
محمود به مجلسے نشین بود | در خاتم صحیح چون نگین بود
اندر ره فضلے همی گفت | هر لامعه لائحے همی گفت
کز نیتہ رسید صید افگن | در فن جهول بود هر فن
گفتا که نگار مجلس کیست | وین مجمع خاص از پے چیست
گفتند که بے خبر خمش باش | بیهوش مشو نگر به هش باش
کاین مجلس سرگروه هادیست | اسباب نشاط و سور و شادیست
هر کار اهم همی گشاید | راه احدی همی نماید
هر کس که به دین او درآید | در هر دو جهان ز هم برآید
مقبول به درگه احد شد | منظور به درگه صمد شد
وانکس که ز حکم تافت گردن | در نار جحیم کرد مسکن
دارین بر او دو سه شدید | آخر ز ضلال خود تبه شد
گفتا که چگونه باور آید | فرتاب ازو اگر برآید
تصدیق رسالتش نمایم | عقده ز ضمیر خود گشایم
فرمود نبی چه خواستگاری | از بهر چه کار ستیزگاری
برگوی هر آنچه باشدت کار | افضل احد بگیر و اظهار
برگوی تو قدرت احد بین | مصداق رسالتست و تمکین
میداشت ضبے نهان در آغوش | بگذاشت به پیش آن صید دوش

اسلام آوردن ضب

هر کس که بحکم تست پیرو
دارد به رضای تو دل و دو
جانش به امان بود ز ...
واجب است خلد بان طرب ...
وانکس که ز حکم منحرف شد
بر دین مبین نه معترف شد
جانش به جهنم است جاوید
گفتا که تویی رسول برحق
هر قوم ز ظلم تو شد ...
بشنید چو گفتگو ...
... اعتباری

وقتی به گروه مشرکان مرد
ز مرده کیف سانه خوانید
اعجاز ظهور تازه رانید
تا زنده شوم ز حسن طلعت
ساقی ز شراب جام می ده

از ایمان سعید برگران مرد
نیر پدرش حضور محمود
محزون و الم کش و غم آلود
گفتا که بمرد و غم سر من
پوشید به خاک گوهر من
گر زنده شود به بزم ایمان
آیم به گروه مسلمانان

از دین مبین چو سرخرو شد	بشتافت به بزم او به کوشد

فرود دیگر

ساقی قدح شراب برگیر	خرمای تر و کباب برگیر
بخشا به طبیعت گران سر	کآماده شود به زیب و زیور
روزی به جناب آن حجازی	گفتند چنین سران تازی
کای اهل فریب سحر پرواز	تا چند کنی چو جادوان ساز
خواهی که شویم ز اهل ایمان	باشیم ز جمله مسلمان
درپیش تو اشتری ستاده ست	پایی به ثبات در نهاده ست
از پشت شتر نخیل روید	هر برگ صداقتت بگوید
شیرین رطبی شود نمودار	افسانه زند به نغز گفتار
محمود چو خواست گشت پیدا	نخل تر و تازه شد هویدا
روئید نخیله ز کوهان	خرما ز فراز شاخ بویان
مومن کافراز چشیدند	لب را ز حلاوتش نکیدند
شد سنگ مثل به کام کفار	مانند عسل به کام دیندار
برحق بره سعادت آمد	تصدیق زن رسالت آمد
جادو منشی کسان شمردند	بیهوده به گمرهی بمردند

فرتاب دیگر

[illegible]

پرسید که حال تو چگونست | حال تو پس حیات چون ست
گفتا که به گور شاد هستم | آزاد ز گرد باد هستم
گفتا که به دهر باز مانی | خواهی که بعیش و ناز مانی
چندی به جهان قیام سازی | آرام به باب و مام سازی
گفتا به جهان نه سازم اکنون | کی بار دگر گدازم اکنون
آزاد شدم ز قید زندان | مسرور شدم بباغ رضوان
وز مام و پدر نه یاد دارم | در دهر چگونه پا فشارم
بازم بمقام خویش بفرست | در نوش ز جای نیش بفرست
وانگاه به گور شد روانه | زو ماند به یاد این فسانه
بالبش چو بدید حال دختر | دریافت نکو مآل دختر
اسلام گرفت کفر بگذاشت | شد محو شقاق و نیکه مبدا اشت

قرتاب دیگر

ساقی بخم شراب پرواز | در باده کشتی دمی همی ساز
مسرور کند به سیر افلاک | تخلیص دهد ز توده خاک
وقتی ست که خاک کشند سر | صد طعنه زند به چرخ چنبر
قرتاب عجیب یاد آمد | اعجاز غریب یاد آمد
محمود شبی به چند اصحاب | بد زیر حرا بجمع احباب
کفار برنگ مور بودند | وز راه نجات دور بودند

گفتند مسیح چو نبوت بنما
وانگاه بر آسمان اشارت بنما
تصدیق به دعوت نماید
هر پاره شهادت سر ...
زاعجاز تو مه دو پاره گردد
زاصبع تو فلک اشاره گردد

ایمان به رسالت پیمبر
دادند شها و پیشبر
کارهم بودشان کامل العقل
آنانکه بوند کامل العقل
وز سحر بهاره چشم بستی
کان سحر کند ز اجنبی ست

نامه نوشتن اصحاب به نام محمود بهمنی و صادر ساختن ... جمع شدن

اعجاز تو گر چنین ببینیم | دین تو به صدق برگزینیم
ورنه ز شعور بی شعوریم | مانند خران ز عقل دوریم
تیر سما به چون برد شاه | دو پاره نمود اسپر ماه
پاره به پس جبل نهان شد | در پیش نبی یکی عیان شد
گفتا که نگار تازه دیدید | بر خواهش دل همه رسیدید
تصدیق رسالتم ضرورست | سرمایه خیرت و شعورست
بوجهل بگفت چشم بندی | هرگز نه طریق ارجمندی
این سحر کند نه معجز آرد | دعوی پیمبری شمارد
سوگند منات طرفه جادوست | مثلش بمیانه جهان کوست
این سحر گرست باورش نی | فرتاب پیمبری برش نی
هرگز به یقین آن میوئید | پیغمبر صادقش بگوئید
رفت ست بشام کاروانی | زان سحر رسد امتحانی
گر گفت ز انشقاق مه حال | گوییم رسول شاه متعال
ورنه همه کار سحر سازیست | از بهر زمانه زور بازیست
از شام چو کاروان بیاید | خلقی پی امتحان بیاید
گفتند دران شب سیه کار | افتاد قمر ز چرخ دوار
از ماه نبید بران نشانی | تاریک بماند تا زمانی
زان لعبه چرخ شد منور | افلاک گرفت زیب و زیور
کردند همان فروغ گفتار | ماندند ز جام کفر سرشار

[illegible]

آمدن پیک و دادن نامه

گاهی ز پیام یاد می کرد ... گاهی به صحیفه شاد می کرد

گاهی ز سرا ندش شنیدی ... گاهی بفراز فرش دیدی

کز راز نهان باو سپردی ... که سر نهان از و ببردی

گاهی ز فرشته حال می جست ... که گاه خجسته فال می جست

ارواح امید گه نمودی ... هر عقده ممتنع کشودی

گاهی بخیال وصل او بود ... گاهی بفراق فصل او بود

اعزاز معجزه فزودی ... که پرده مرقع کشودی

گاهی به جمال چشم میداشت ... گاهی به وصال تخم میکاشت

گاهی به تفحص رضایش ... گاهی به تجسس لقایش

وقتیکه مشیت خدا خواست ... اسباب وصال او بیاراست

آمد چو زمان اتصالش ... هنگامه شکرین مقالش

بنوشت خطی بنام محمود ... پیراسته از مقام محمود

کای مد نظر نگار نورم ... اسباب تفرح و سرورم

دیریست که از نگاه دوری ... وصل اگرچه در حضوری

هر چند مکالمت میان هست ... لیکن بوسیله عیان هست

خواهم که وسیله نباشد ... جز نور جلیله نباشد

گردد چو بذات تو تکلم ... ز اسرار نهان و هم تعلم

باید که میان دوئی نماند ... وصل تو مسرتی رساند

امشب به حضور من قدم زن ... برخیز بذوق وصل دم زن

امید نگارش فسانه ... ذکر معراج آن یگانه
محمود شبی به خوش روانی ... آراست مکان امهانی
شب بود که روز نیک کاران ... فرحت بخشای روزه داران
دیجور مثال لیلة البدر ... صد طعنه زدی به لیلة القدر
دیباچه صبح کامرانی ... عنوان کتاب زندگانی
نورش به جمال روز افزون ... تابش به کمال روز افزون
بالمعه تاب نور زادش ... رشک مشک ختن سوادش
حوران بسواد او قسم زن ... زلفش ز سواد پیچ و خم زن
آسوده بجای خود دام و دد بود ... درنده به دام و در دد بود
شب گرد بجای آرمیده ... دیوان به نشیب که رمیده
گرگان به میان گوسپندان ... از اخوت با همه خندان
هم وحش و در دبستان بود ... نام کلفتی در جهان بود
انوار جمال قدس می ریخت ... اسرار کمال قدس می ریخت
سرمایه گرفت خواب دوشین ... پیرایه به بست خواب نوشین
پوشیده نه مه به پرده خواب ... کمخواب به طیلسان کمخواب
این طرفه جهان خواب بوده ... بیدار میان خواب بوده
خط احدی چو پیک برنشست ... بر خوابگه نگار سر داشت
گفتا که ز خواب شاد برخیز ... وین طرفه نوید باد برخیز
در خط احد نور و بگشای ... بر پشت براق جلوه فرمای

[illegible]

زآب کوثر همین وضو کرد — دست و رو لیش چو شست شو کرد
بر خانهٔ زین چو عزم بر داشت — شوخی به تن براق در ساخت
شد مست که شب چراغ آمد — بوی بدل و دماغ آمد
نور احدی رسید در دشت — خوشبوی ازو شنید شد مست
محمود به زین نشست شد رام — تا حد نظر کشاد خوشگام
بر رفت نظر پیش دیده — در وسط هوا خوشا پریده
پران به هوا اگر سکون است — چون مرغ زبال در سکون است
این طرفه پرش کسی ندیده — پرش به هوا سکون گزیده
در منزل خویشتن قدم زد — در مانده نشد بجای دم زد

ذکر منزل اول که منزل اقصی نامیده شد

ساقی به خمار سنگساری — افسرده مکن به انتظاری
چابک قدمی بباده بنمای — صهبای لطیف و نیک بنمای
چون طبع شود مست آیین — گرد و به سر آمد نو آیین
محمود سوار باد باشد — بر منزل خویش رهگرا شد
جبریل به همرهیش تازان — از راز نهان فسانه سازان

چه لاله گلشن سبک روانی
بر راه چرا براق رانی
در پیش و پس و چپ و [illegible]
بشنید زمزم و راز خانه
در پیش [illegible] زبید خوشتر
در حسن و جمال [illegible]
[illegible]

از منزل تو عنان بپیچد
[illegible] خانهٔ اوست
محمود به پایه کس نه پرداخت
[illegible] سخن [illegible]

پرسید ز جبرئیل حالش — واگفت به پاسخ سؤالش

ایشان که بر آزدند آوا — بودند دو کس یهود و ترسا

گر گفته شان قبول می شد — امید دلی حصول می شد

در امت تو کسان بدندی — ترسا و یهود می شدندی

ثالث که ترا ندا همی زد — بر گبر به خود ندا همی زد

چارم که ز شرک با سیدت آست — تخمی به میان شرک میکاشت

وان زن که به پیش تو در آمد — در حسن و جمال بد سر آمد

بد ابله فریب زال دنیا — میکرد به خویش ناشکیبا

گر راه قبول یافتندی — امت ز ره تو تافتندی

یثرب چو رسید میر بطحا — خود کرد ادا نماز آنجا

در مولد عیسی و سر طور — بر کرد نماز حسب دستور

زانجا چو گذشت میر بطحا — آمد به میان خاک اقصی

بر فرش فرشتگان رسیده — از بهر پذیره برد و بیدند

کردند ادا بهین تحیات — سرها به مژده عطیات

از خانه زمین فرود آمد — پیرایه صد نمود آمد

آراست از و حصار اقصی — افزود از او وقار اقصی

بودند پیمبران در آنجا — بر جاده اتفاق قدم ها

کردند نماز و در پس او — کردند وقار الفت او

دادند گزارش تحیات — بابسته شمیم نکو سجیات

[illegible]

زینجاست کہ آب نیلگون گشت
مخلوق ہزار با درون اشت

وز خازن باد در گذشتہ
تا قربت چرخ بر گذشتہ

بسپرد چو منزل نخستین
باب الحفظہ گرفت تزئین

از بسکہ رسید تا بہ افلاک
جبریل بدست داشت فتراک

باب الحفظہ چو پیش آمد
رخش یکران بہ خویش آمد

بسپرد چو گام بر در چرخ
استاد ز طرب بر سر چرخ

ذکر منزل دوم کہ مہگا بود

ساقی بہ رحیق معرفت خیز
مینائے و پیالہ ساز لبریز

مخمور شوم بہ رہ سپردن
مہگاہ رسم بہ پافشردن

محمود چو بر فلک علم زد
دربان بہ پذیرہ اش قدم زد

از بہر پذیرہ شد سماعیل
وز فخر بسر نہاد اکلیل

میداشت فرشتگان ہزاران
بستہ کمر و بہ زیر فرمان

تسبیح احد نگار شان بود
فارغ ز خیال این و آن بود

بر جست و در سپہر بکشاد
پا در رہ افتخار بنہاد

تابندہ ز مردمین سپہرے
رخشندہ قمر برنگ مہرے

آدم بمیان گنج جا داشت
بر مقدم شاہ مرحبا داشت

در راس و چپش کشادہ دو در
از خلد یکے ز نار و یکسر

گاہے بمیان آن نظر بود
از رحمت و انبساط خوش بود

شایستہ گروہ عابدان بود
صد قدوہ صحبت روان بود
وانگاہ گذشت بر گروہی
کہ بود ہمارہ حق پژوہی
دارندہ بکار دید [illegible]
[illegible]

[illegible]

زان بعد همه درست کردند / کو بیده ترا ز نخست کردند
همواره بدین عذاب باشند / زیرا که به دیو پیرو انند
وانگاه رسید بر گروهی / کو داشت ز مال و زر شکوهی
اما ز زکوة بد گریزان / گنجینه به کار دیو ریزان
گاهی نه زکوة مال دادی / سربسته به خاک می نهادی
زانند فرشتگان چو انعام / در نار پی شراب و انعام
از جوع و عطش به انتشارند / وز سوز جحیم بی قرارند
زان پس به جماعتی در آمد / آمد به نظر چنین سر آمد
کانواع نعم به خویش دارند / شیرین و لطیف و خوشگوارند
هر یک مزه دگر ببخشد / نمکین و حلو نمک ببخشد
اما نه خورند پیش دارند / وز جیفه همواره مزه خوارند
بیزار ز نعمت حلالند / مشتاق حرام بی ملالند
جمعی ست که در زنا بمانند / دستان ز حلال برفشانند
مردان و زنان حلال باشند / بر شیوهٔ بد مآل مانند
گروند به دزدی و خیانت / مانند امانت و دیانت
آمد به جماعتی سبک کار / کو بود غمین به آتشین دار
دشنام دهند و طعنه رانند / در تک اذیت جهانند
زان پس به جماعتی گذر کرد / تکلیف و مصائبش نظر کرد
همواره لب و زبان آنها / مقراض زنند در دهانها

ناحق چو خران و هم تیران — وز کرده خویشتن پشیمان
آمد به جهنم دروغ گویان — ناراست براه کذب پویان
میکرد ز کذب خود تباهی — ناراست شهادت و گواهی
بیرون ز قفا زبان کشیدند — هم صورت خوک میدویدند
بالای سرش عتاب سلطان — در زیر جسد عذاب سلطان
آمد به جهنم ربا پرستان — طوقے به عنق اسیر پستان
بودند شکم بزرگ و اصفر — افتاده بخاک به نگون سر
گاهی چو قدم زهم کشادی — واژونه به خاک در فتادی
زنگام چو بر گروه خونریز — تا کاره تن و فساد انگیز
آزرده شدی ز آتشین گرز — لرزان ز مصائبش چو البرز
هم خون سیه ز تن چکیدے — صد گونه الم نشان رسیدے
آمد بزنان بد شعاران — افسرده دلان و نابکاران
بد روی همه برنگ دیجور — تن بود ز لبس نار مستور
ازرق چشمان و در تحفف — میکرد ز کار خود تاسف
بودند ز گرز آتشین زار — از کرده خویشتن بزنهار
زیرا که بشوهران ستم کرد — آزرده دلان و بر الم کرد
آمد بجماعت منافق — بر راه نفاق نیک والق
افرشته چو تازیانه می‌زد — آتش ز دهان زبانه می‌زد
وز گوش زبانه مشتعل بود — از کرده خویش منفعل بود

باب سوم

ور عنف درخشها نماید	رعدست کز و صدا برآید
وانگه چو به پیشتر قدم زد	بحر الحیوان به پیش آمد
بحری ز تموجش چو کهسار	پهنای و عمیق بود بسیار
آبش به صفا سفید تر بود	بینا به نگین او نظر بود
روز محشر به حکم باری	بر خاک کنند قطره باری
زان بحر بود بهار باران	کاین خاک شود چو لاله زاران
هر مرده ز خاک زنده گردد	از مدفن خود جهنده گردد
زان بعد چو رخش گام برداشت	گامش به کشایش نظر داشت
چون تیر مقام اندر آمد	در برج دوم چو تیر آمد

منزل سوم که به تیر مقام موسومست

ساقی ز می جسم فلاطن	مینا و پیاله هر دو پر کن
بخشا به سخن ترازنامی	رشک دل جامی و نظامی
تا منزل ثالثش کند عرض	حالی به تراز نو زند عرض
بر تیر مقام شد چو محمود	مختوم به قفلکی درش بود
بابش چو گشاد خود عقیل	بگرفت بسر ز فخر اکلیل
کردند فرشتگان پذیرا	بشناش و مبشر و بشیرا
برجست و بر چرخ زان جا	بگرفت شرافت پذیرا
محمود بستود و نعت او گفت	در امید را بهین سفت

هر چه نصیب ست سهم میرسید | و زیستانی به سهم میرسید
برداشت قدم چو رخش خورشید | ناهید سرا گرفت در دو
ناهید سرا ز و شرف یافت | انوار عمیم او چو خور یافت

منزل چهارم که به ناهید سرا نامیده شد

ای پیر مغان شراب می خور | هان ساغر آفتاب می خور
جامی ز رحیق هوش بخشا | کن لطف بهان فکر بیجا
ز افسانهٔ منزل چهارم | شد فکرت من ز خویشتن گم
فکرم پی شعار نظم آید | طبعم به نثار نظم آید
ناهید سرا شد چو معمود | از مقدم او طراز افزود
ابواب سپید و در فرا کرد | نقشش به بزیره اش فدا کرد
ناهید سپید نغمه پرداز | ز آهنگ حجاز بد سر و ساز
قانون کمانچه ساز میکرد | سربسته نکات باز میکرد
ز آهنگ حجاز نغمه بسرود | برگفت سرانچه در دلش بود
با نیل مرام بازپس شد | الطاف عمیم جوش نفس شد
زان پس رصف فرشتگان شد | اسرار نهفته اش عیان شد
ساجد به سجود کردگارند | خاشع به خشوع و انکسارند
روز و شب شان به سجده زیست | آماده به فکر نو خیزی ست
یوسف بمیان راه آمد | پیش خر شید ماه آمد

منزل پنجم نام مهرگاه دارد

ساقی چو شراب آفتابی
[illegible]

زان بحر عمیق [illegible]
فالتقی [illegible]
[illegible]
زان رخش روان براه آمد

بهرام مقام دو منزل ششم

ای ساقی راحت روانم
بخشا ز شراب ارغوانم
آمد به سر و خامهٔ من
پایان ز رسید نامهٔ من
سرمست کند به خوش کلامی
مشهور کند به نیک نامی
تا خامه زنم ترانه زانم
افسانهٔ آن یگانه زانم

مثنوی

افسانه ز مهرگاه گوییم   بیخود به خجسته راه پوییم
محمود به مهرگاه بر شد   خاکی ز مقام ماه بر شد
از بهر زیارهٔ مهر پر نور   می‌تافت برنگ شمع کافور
از راز دلی شگوفه وا کرد   از نوک زبانش التجا کرد
پر نور شد از جمال پر نور   رخشنده نمود جمله مستور
رازی که به دل نهان همی داشت   در روضه چو خزان همی داشت
زاروای مرام شادمان شد   هم رشک بهار آن خزان شد
موسی کلیم دو به دو شد   در راز نهفته گفتگو شد
شد راز نهان چو آشکارا   مهمیز سپرد باد پا را
آمد به جماعت سروشان   در یاد احد به قعده کوشان
از هستی خود به قعده بودند   تسبیح احد همی نمودند
از قعده خویش بر نمی‌خاست   بودند به کار خویشتن راست
روح الله زیاره‌اش ادا کرد   هم مریم و آسیه قضا کرد
با میر اجل پس آنکه به حقت   انجا به سفارش اهم شو به ایشان
تا نزع اهم شود به آسان   هرگز نشود سبب هراسان
زانجا به سفر علم برافراخت   در ذوق به طی مرحله ساخت
برداشت قدم چو آن نگار   بیت المعمور شد منور
بگذارد نماز پیشوا شد   از بهر فرشتگان هادی شد
آن رخش چو گام بر گشادش   بهرام مقام پا نهادش
بهرام مقام زیر پا شد   زین گونه طلسم رونما شد

بهرام مقام بسته [illegible]
بهرام بسی [illegible]
[illegible]
بر خواند و مرا و او را
امید دلی از او و من او [illegible]
شد مرا [illegible]

[illegible]

همه لوط به مجمعش نشان داد — افسانهٔ شاه دو جهان داد

هر یک بپریده اش شرف یافت — انوار جمال هر طرف تافت

دادند همه بدرة التاج — ز افضال احد نوید معراج

گفتند ز سرگذشت امت — تخفیف طلب بخواه رحمت

زان پس بفرشتگان نظر کرد — نظاره کنان نشان گذر کرد

بیخود ز می قیام بودند — سرمست بصبح و شام بودند

وانگاه چو پیشتر علم زد — بر مجمع مشرکان قدم زد

گفتند بسے که خدمت حق — عیسیٰ مریم حکیم مطلق

هر یک بعذاب بدگرفتار — پوشیده به تن لباس ز نار

آویخته سرنگون به آتش — افتاده میان صد کشاکش

موهاش فرشتگان بکندی — از نار عمود می زدندے

زانجا چو برون قدم کشاده — بر بحر صحق قدم نهاده

موجش همه موج از تجک بود — جوشنده طغانش تا فلک بود

زان پس چو براق گام فرسود — بر جنبش گهش مقام می بود

منزل هفتم که برجیس گاه نام داشت

ساقی طلب شراب دارم — من خواهش آفتاب دارم

برجیس

وانگاه بدید باب کافور — بر باب ایوان بنام مشهور

در نار و کوتاب فاصل — این عالم از دست حاصل

وا کرد ز مقلد — بر نار جیسم

بالا به جمال پاک بود — ... نام تابه

ذرهم و ثنائے او سبق بود — از پیش شرار او بجهان سوز

هر تابش او همه زبان سوز — آتش کده زو بجهان بپا بد

واں صفت جهان نمایند

هر ذره او جهان همی جست | هر ریزه او زبان همی جست
در خورد بهجت و لبس روان شد | ادریس براه همزبان شد
کردند معانقه به محمود | وز دیدنش اندشاد و خشنود
زانجا چو براق چاربو کرد | میکال براه گفتگو کرد
بنهاد شتابدست خجلش میزان | وزن اعمال و وزن ایمان
وانگاه بدید بحر اخضر | تابنده برنگ مهر انور
برداشت قدم به بحر اسود | دیجور مثال باشد و بد
هر موج ازان سپهر فرسا | قلزم قلزم طغان هویدا
ساحل به نظر نمی رسیدے | عالم بمیان خود کشیدے
صد مجمع قدسیان بشان بود | یا داحدی طغان طغان بود
شبرنگ چو پیشتر قدم داد | کیوان منزل نمود آباد

منزل هشتم که بنام کیوان منزل مشهورست

ساقی به خیال باده هستم | برخیز دبکن ز باده مستم
جامے بدل خراب بخشای | تابنده تر آفتاب بخشای
پرنور شوم ترانه رانم | جان بخش نگر فسانه رانم

سرمایهٔ اعتبار بخشید
پیرایهٔ افتخار بخشید
پرساخت تمام جیب و دامان

رفرف برسید زود بگرفت
رفرف ز وجود او شرف یافت
رفرف بقدوم او ثنا گفت
امید دلی پدر ادا کرد
نومید نشد ز مقدم او
یکران چو قدم فراکشادش
در منزل منطقه درآمد

وز تابش نور شاه بشگفت
ز انوار جمال او چو خور تافت
بر مقدم نو مرحبا گفت
محمود امید او روا کرد
وز بحر فسرد در غم او
بر طی سفر قدم نهادش
در برج نهم چو اختر آمد

منزل نهم که منطقه شهرت دارد

ساقی به تراز میکشی ساز
جامی زمی دوآتشه ده
تا نغمه ز منطقه سرایم
بر منزل منطقه بصد شان
تشری به نثار تشری برداخت
شعری به شعار شعر دم زد
جنید قطب ز محور خویش
تسبیح پیشوا دویدند

خوش مست شو و به نغمه پرداز
بل شیشه و جام پیش من نه
از برج نهم سمر نمایم
از سپهر پیره رفت خشان
لعلش به در شور ساخت
برج محمود را رقم زد
پرداخت امید مضمر خویش
وز خرمن لطف دانه چیدند

برج نهم

صفها صفها نگار بسته
جمعی به پرش قطار بسته
جمعی به سکوت داوه دیل
جمعی به بیان ذکر تهلیل
افسانه ذوالجلال گویان
جمعی به فضای حمد پویان

سرحد ز مقام روح بگذشت
بسیر و بگاه دشت بر دشت
هر راه دقیق خرام برداشت
هر گام بسوی کام برداشت
آخر به مقام لامکان شد
بیرون ز زمین و آسمان شد

گشتند بروج نیز طامح — زان نور شدند طرفه لامع
هریک به نگار نو قلم راند — از بهر پریده اش قدم راند
برگفت هرانچه گفتنی بود — درسفت هرانچه سفتنی بود
زینگونه به دور اطلس آمد — جبریل بماند و بیکس آمد
دور اطلس بد و جلا یافت — زان فیض عمیم بد عا یافت
زینسان به نگار دور اطلس — افسانه زنند زان مقدس

رسیدن محمود در منزل دهم و وصال شدن به احد شاه

مثنوی

ساقی به طفیل میگساران — خوش ساز دل امیدواران
جامی بشراب کن لبالب — بگداز زخود شراب مشرب
افسانه دور اطلسین هست — پیرایه حلقه نگین هست
دور اطلس رسید محمود — چون اطلس سپهر صاف تر بود
صد مجمع قدسیان ثناگو — برامت آخرین دعاگو
جمعی به قیام بود قائم — جمعی به رکوع بود دائم
جمعی به سجود در سپر بود — جمعی به قعود بیخبر بود
جمعی به دعا نگار می بست — جمعی به نیاز تار می بست

[illegible]

بیجی ماند و بهم ازقید یکی با
ز بسیاری برون فرانگی با

زچندی گنجد آنجا و نه چونی
فرو بند از همی لب و نه فزونی

مقصود هر آنچه بود گفتند
گوهر ز سر نهان بسفتند

بگشاد دفاتر شکایت
کردند بهم دو صد حکایت

راز یکی ز سالیان نهان بود
در معرض کار امتحان بود

آید بمیان فسانه گویی
ز آهنگ نهان ترانه گویی

من نقطه زد فتری نگارم
ز اشمار یکی همی شمارم

تا نامه شود از آن مکمل
هرگز نبود نگار مهمل

بشنو ز قلم فسانه نو
ریزد ز چمن ترانه نو

گفتگوی احد و محمود

ساقی به بهار جام برگیر
از وصل نگار کام برگیر

می نوش بیاد قاب قوسین
بردار حجاب راز کونین

محمود و احد بهم نشستند
ز اسرار نوی نگار بستند

اول ز نشید یگانه
کردند به هم گهر ترانه

وانگاه احد شکایت آورد
از راه گله حکایت آورد

من ضامن رزقم و کفیلم
از بهر حصول آن دلیلم

هست به ضمانتم نه پایه
از بهر حصول ثرا تخاید

افضل منم از کمال ایقان گر دوست تمام احمد است
محمود بامت آخرین است البته از و بگفت پیغام

احسان و من از من فزون است
از حیطهٔ شکر ها برون است
چون دوست همه محمد از
اولی منم از همه
ور غفلت کسی الم برآید
از من بهراس هم برآید

بیهوده باین و آن دوانند	و تعریف ثناء نخوانند
انعام و نعم دوام زینسان	جن و انسان بکام زین
لیکن بسپاس غیر پویند	تشکر انعام غیر گویند
فرمان نبرند هیچ دانند	مغرور به نخوت و گمانند
گاهی بشکایتش نپویم	یک حرف بقدسیان نگویم
گر شمه ز درد سر برآید	طومار گله ز هم برآید
افسانه زنند شکوه رانند	طومار گله بخلق خوانند
زین گونه وفا ز شکایت	واکرد احد بصد حکایت
محمود شنفت و پیچ آورد	درخواست کفاره غم و درد
تا درد و الم کفاره گردد	عصیان بکجی شماره گردد
هر درد کفاره گناهان	ز اشفاق عمیم عذرخواهان
محمود هر انچه التجا کرد	غمخواری امت و واکرد
ذات احدی بزیرش آورد	بهر امت گزیرش آورد
اسرار نهان بهم سرودند	جلباب حجاب وا نمودند
گوشی نشنفت هیچه گفتند	تا بد بظهور هرچه سفتند
آن راز و نیاز کس نداند	حادث بقدیم کی تواند
محمود و احد هرانچه گفتند	حرفی حرفی بهم شنفتند
آگاه از و نه عقل دراک	هرگز نرسید فهم چالاک
آن راز نهان نه وانمودند	نی پرده ز روی شان کشودند

تا نشنید همه ز قدرت من
رو پس ... ز امتست من
حاجت ... هر ...
امید و ... هر ...
هر کس ...

چندی ز امید ...
بمعصیت ...
نهان ...

بخشند بمن مرام بخشند | در دهر برنگ خود درخشند
پیغام احد شنید برگشت | ره کوفت بخانه نخست برگشت
محمود بسوی خانه شد باز | بد و ستنک او بهر آواز
در چشم زدن برفت آمد | بی مانده شد و نیفت آمد

برگشتن محمود از معراج و اظهار کردن کوائف سفر و تصدیق نمودن ابوبکر صدیق و تکذیب کردن یهودی

ساقی ز سرم خمار برشد | شوریده دلی بکار در شد
ساغر ز می لطیف آر | مدهوش شود بجام هشیار
مضمون غریب برنگار | افسانه با نقی استیمار
محمود چو از وصال پرداخت | شادان بسواد خاکدان ساخت
آمد به قریش قصه گویان | از شکر وصال یار پویان
افسانه سرگذشت بر خواند | اعزاز و فخار خویشتن راند

افسانهٔ خواب کرد فرموش	ور راست گرفت پند و گوش
در خانه رسید قصه برخواند	تا راست سخن ز خویشتن راند
چون خورد بدین فسانه نیرنگ	افگند ز صد میان نیرنگ
تا زنگ شود ز آینه صاف	تا رد به زبان خویشتن لاف

در نیرنگ افتادن یهود تا هفت سال و برآمدن از وی و تصدیق رسالت و معراج کردن

ساقی به نگار باده پرداز	افسرده دلم به باده خوش ساز
فرجود نبی طراز دارد	زاعجاز غریب ساز دارد
تکذیب چو کرد زن ندادا	روزی به کنار بحر شادان
آمد به خیال غسل کردن	در رفت بهر غوطه خوردن
چون غوطه زد و سر برآورد	شد صورت زن همیشه مرد
وان لبس بُد و بود عریان	بر حالت غیر خویش گریان
این طرفه طلسم شد هویدا	آثار زنی ست جمله پیدا

فرزند بزاد هفت گانه | آراست ازان نگارخانه

روزی به کنار بحر بر شد | بهر غوطه به آب در شد

برداشت چو سر نگار نو دید | بر جای سمن چو خار نو دید

پوشید لباس و ریگ اشد | درخانه اولین بپا شد

بنگر بیست کزین نگار می بست | دمی زپی شکار می نشست

گفتا که نه زنگار هستی | مصروف به کار و بار هستی

این طرفه نگار شگفت گاه | ساعت بگذشت اندرین را

والنست که هست کار محمود | بنمود به قول خویش فرمود

معراج چو شد عجب بدارم | تصدیق صداقتش نمایم

بیننگ به فراز چرخ بر شد | ممتاز به عزت سفر شد

ناراست نگوید آنچه گوید | زنهار به کذب ره نپوید

آمد بحضور شاه محمود | بسیار بمدح و نعت بستود

بگرفت ز شاه نقد اسلام | رود و زن او قبیله اش تام

تصدیق نمود حال معراج | اکرام فزود دره التاج

بر راه هدای قدم نهادند | عقده دل خویشتن گشادند

نقد اسلام گرد کردند | ذکر توحید ورد کردند

هجرت کردن محمود الطها جانب یثرب به امر احد شاه

زین جا به مدینه آوری رو | سرسبز کند سواد یثرب
محمود چو گوش خورد پیغام | برداشت بسوی شهر پیش گام
صدیق به همرهش قدم زد | آن نیز به هجرتش قدم زد
شب بود به طی راه آمد | در ثور دم پگاه آمد

پناه گرفتن محمود در میان غار ثور و معجزه دیگر فرمودن

ساقی به شراب ساز مخمور | گردم ز سرور آب مسرور
افسانه ثور پیش دارم | احوال لطیف می نگارم
محمود به ثور چون قدم داد | این طرفه قرینه ماجرا داد
بر غار تنیده شد تنیدو | هم بیضه بر آن نهاد کوکو
تا مجمع کافران بداند | محمود درین چگونه ماند
آمد بمیان غار و خوابید | خورشید میان ثور تابید
خوابید چو در کنار صدیق | افزود ازو وقار صدیق
ماریکه بدید او مکین بود | بیدید به خاطر حزین بود
وقت و تاریخ دشمنین داد | برآمد او به دل یقین داشت
سوراخ به کنج غار کرده | لیکن همه بیشمار کرده
صدیق بپارچه دهانش | مسدود نمود تا توانش

بعالم از رخ او چو مهر پنهان گشته ... نموده
زبان بهر اسلام ... غم خوب ... و سب ... از ورد ...
... بر غفلت از ... و حجاب ...
تا سر ... و پیری
اسلام سر ... فرمودی
یعنی ... کشودی
تحقیقش
است آیت ... حمید ...
فرقان ... حق ... نهایت
می یافت ...

آمد برگشت فوج کفار ... سه روز گذشت اندران غار
وانگاه برون شتافت محمود ... از نور چو خور بتافت محمود
آمد بمدینه کرد اعجاز ... بخشید بمردمان صد اعزاز
فرجود هزارها نموده ... پرده ز نگار دین کشوده

رسیدن محمود بمدینه طیبه و حال آن

ساقی دل من بباغ آمد ... هنگام می و ایاغ آمد
برخیز و خم شراب وا کن ... جامی بدلم از و عطا کن
افسانه زنم نگار بندم ... فتراک کشم شکار بندم
محمود چو در مدینه جا کرد ... آن آل جهانیان روا کرد
ز اعجاز فرا کشید در دین ... بگذاشت جهان جدا و بر دین
کردند جهاد و دین فزودند ... شرک و کفر از جهان ربودند
اسلام بهر طرف علم شد ... افسانه شرک و کفر گم شد
دین و ایمان بهم رسیدند ... کفر و کفران ز هم رمیدند
تاریکی جهل از جهان شد ... حق آمد و باطلی روان شد
محمود فسانه شد به دوران ... اسلام گرفت و نفی زان

نعت ...
آیت که فرشته آورید
با جمع قدسیان رسید
قول و فعلش حدیث و قرآن
هم ترا سر قرآن
نام کو از جهان ...
ظلم و شرک از زمان ...
... گذشت ... سال

پیغام السید با حق آگاه
ناگاه ز دور آمد احمد شاه
اسلام گرفت زو بسی جاه
بگذشت چو مدتی ...
در دم ... بجسته اقبال

در تلمیح آیت کریمه
جاء الحق و زهق الباطل
ای حق آمد و باطل رفت
۱۲ منه

تا چند چمی بدان چمن زار
تا چند به حدیقه قدم دار
ام ای عجب دل جهانیان
بگذشت شب ای که در جهان
در عالم قدس می‌قدم زن
از خود ولی یکی بها دم زن

پیغام که زو گزیست صدیق | ورد دو عالمه زیست صدیق
میخورد فسوس کز سر ما | پوشید ز نگاه افسر ما
اتمام بشد بمنقر ما | کافسرده شود حدیقهٔ ما
پیغام چنین رسید افسوس | ولیت ز نظر گشته افسوس

فرا رسیدن نامهٔ احد شاه به محمود در تمنای وصل حقیقی و واصل شدن محمود به احد شاه

ساقی قدح شراب آور | در تیره شب آفتاب آور
پیغام احد نگار دارم | مضمون نوی بکار دارم
بگذشت چنان چو سیزده سال | پیک احدی رسید فی الحال
پیغام احد چنین ادا کرد | اسرار نهان تمام وا کرد
کای تازه گلی ز باغ خوبی | نکهت بخش به باغ خوبی
ونیت به کمال شد مکمل | اسلام شده همه مسجل
نعمای خودت تمام دادم | اتمام نعم بتو نهادم
تا چند بود چنین جدایی | خواهم که به خلوتم درآیی

تا چند سر زمین بتازی
تا چند برای وصل تازی
تا چند بوی به فرقه دود
تا چند کنی روای مقصود
تا چند کنی جهاد را سعی
تا چند بزیر آسمانی

نامهٔ احد شاه

تا چند زمین ترانه سرخی
تا چند سمنی فن نگاهی
تا چند خط و شمع مهی
تا چند وصل سر و هیچی
تا چند میان سر کاری
تا چند نهاد بیکسی

برداشت قدم ز دهر فانی
بشتافت بباغ جاودانی
خورشید چو از افق فرو رفت
عالم همه تن بدرد و تفت
شد تیره جهان چو خور فرو شد
پر نور دگر جهان از و شد
در ماتم او قلم روان ست
ناظم بفراق نیم جان ست

اشعار ماتم

ساقی به ترانه در پرواز
جامی زمی الم تو پرداز
تا حرف زنم فسانهٔ درد
رانم بجهان ترانهٔ درد
افسوس که اختر رسالت
پرداخت به برزخی کفالت
صد حیف که پژمریده شد گل
بگذاشت چمن ستوده بلبل
افسوس که نونهال پرتاب
زین باغ فنا گرفت پرتاب
صد حیف که دهر شد همه تار
در خاک برفت مهر سیار
افسوس که شد یتیم اسلام
ز اسلام بماند در جهان نام
صد حیف که عالمی سیه شد
خورشید منیر رو بره شد
افسوس که سر گروه اسلام
در عالم دیگری بزد گام
صد حیف که شهسوار سرکے
در کنج مزار یافت ماوے
افسوس که نور اصطفا رفت
سرمایهٔ نقد اجتبا رفت
صد حیف که شب چراغ ایقان
در پردهٔ غیب گشت پنهان
افسوس که حجت الهی
از عرصهٔ دهر گشت راهی

افسوس که علم از جهان رفت
فضل یزدان ازین جهان رفت
صد حیف که حق گو فرزانه
افسوس ز دوست فرزانه
افسوس که سر گذشت دوران
پیوست به تار و پود خذلان
صد حیف که دولت ...
زین پایه اشتغال ایجاد
افسوس که ره نمای ایشان
صد حیف که ...
افسوس که ...
در جهان ...

صد حیف که نور دور مکنون | در توده خاک گشت مدفون
افسوس که نجم شهریاری | افتاد بزیر خاک تاری
صد حیف که لاله چمن زار | پژمرد ز باد گرم کهسار
افسوس که ابر گوهر افشان | بر خاک فنا فتاد بیجان
صد حیف که سرو جویباری | افتاد بروی خاکساری
جسمش که نگار خاک بود | بر چرخ شرفش بهم نموده
احیاست وگرنه ذات محمود | جسمش ز فشار مرگ فرسود
ناظم که بشیونی بپرداخت | بر مرگ جسد فسانه ناساخت
فریاد و بکای و آه و ناله | بر باد جسد بریخت ژاله
این سوز درون که من شمردم | بر هجر جسد ملال بردم
ورنه ز فشار مرگ وی رست | با دام به دولت حضور است
گرچه بهر از جسم او شد | خورشید بسالی فرو شد
اما است حیات ذات محمود | پوشیده شده ز بود نابود
احیاست بحال ماست نگران | همواره به قال ماست نگران

خطاب دل عجز منزل در بی ثباتی عالم

ای دل به زمانه چیست چالاک | تا کی به سپهر برکنی خاک
چل سال گذشت کودکانه | در لهو و لعب زنی ترانه
شب رفت به عیش و کامرانی | ناخورده ز نه زاد جاودانی

بنگر به شکوه و حشمت جم / نازنده به احتشام خاتم
مرگش چو گرفت در اسیری / خاتم بسپرد و دستگیری
بنگر به خدیو دهر ضحاک / کز جور بسوخت عالمی پاک
چیزی چو نماند ز آب و دانه / بگرفت ز دخمه کرانه
بنگر به فلاطن و ارسطو / بستند طلسم ها به هر سو
آخر چو زدند دیده برهم / بگشاد فنا طلسم محکم
بنگر به سخای ابن طائی / بگذاشت گدا غم گدائی
آمد چو گدای مرگ بر در / جز جان نگرفت در و گوهر
بنگر به نگار جام جمشید / کاحوال زمانه زو بجوشید
چون جام حیات گشت لبریز / جمشید نماند و جام او نیز
بنگر به جمال حسن یوسف / کافاق بماند در تأسف
حسنش ز سموم مرگ پژمرد / نامی به نشان بماند چون گرد
بنگر به ریاض سبز شداد / دعوای الوهیت چو سر داد
خوش شد به نهال عمر معلوم / از خلد بماند جان محروم
بنگر به شکوه جیش فرعون / میکرد الوهیت بدین چون
آمد چو سوار مرگ بر سر / گردید الوهیت نه یاور
بنگر به جسم جبار پیشین / سد یأجوج بست رویین
یأجوج اجل چو بر سر آمد / رویین سد او نه جا نیز آمد
بنگر به کمال عدل کسری / زانصاف جهان کشید طغری

بیستائی مناجات

چون رستم مرگ تیر فگند — جز جان سپری پیش نیفگند
بنگر که زما بها گذشته — هر کس بجتای دهر گشته
چون مرگ کشید جان رسا را — در دهر نماند یاد جز نام
هر گاه چنین زمانه بگذشت — بر روی زمین فسانه بگذشت
برخیز که دهر بے ثبات است — دو روزه بهر کسے حیات است
آثار هرم چو ظاهر آید — دریاب که عمر آخر آید
رهستا به پیچ راز بشنو — بر منزل خویش کن تو واد و
موی سپید از اجل آید پیام — پشت خم از مرگ رساند سلام
پیغام زبان سلام سر یافت — پیری بدل تو صد اثر یافت
برخیز که مرگ شد قدم گیر — از عالم بے ثبات دم گیر
برخیز که عمر رفت برباد — بردار ز عمر رفته فریاد
برخیز که شاخ عمر خوشید — افسوس که برگ زینه پیچید
باقی ست حیات چند روزه — بربند ز محرمات روزه
عمر تو گذشت در فضولی — ناظم تو هنوز بو الجهولی
شب رفته به معصیت سیاهست — دریاب که روز رستگاریست
این روز گذشت گیر غفلت — آورد اجل جبال کلفت
شرحه شرحه شوی جدا ز تن — دریاد احد تو چشم تر کن
ناظم بجناب یاد حق باش — از عمر گذشته در قلق باش
من حرف زنم کنون مناجات — خواهم ز جناب او مواسات

از بدو وجود تا به چل سال
جز فسق و فجور نیست افعال

جز بار گنه بسر ندارم
محشر بچگونه سر بر آرم

جز ذات توام شفیع من نیست
رحمی فرما که طاعتم نیست

بر حالت زار من نظر کن
هان نخل امید بارور کن

دارم بکرامتت نگاهی
بنما بکرم ستوده راهی

امید به لطف تست دائم
در پیش احد برآوری کام

جستی تو رضای او به دنیا
گردد به رضای تو عقبی

فردا به رضای تست هر کار
الی به شفاعت گنهکار

منظور شود شفاعت تو
مقصود شود بکرامت تو

امید به شفاعتم نظر کن
درد گنهم ز دل بدر کن

در کثرت جرم من میاویز
باران کرامتت بمن ریز

من کهتر و خاکسار هستم
پیش تو امیدوار هستم

کن لطف و شفاعتم فراگیر
زاینده تو نگاه بدعا گیر

هر چند که کثرت گناه است
محشر به شفاعتت نگاه است

دامان تو گیرم و بنالم
برهان به سفارشت کمالم

ذات تو پی من کرم فشان است
لطفی فرما که میهمان است

در حضرت خویشتن طلب کن
جان بخشی جان جان بلب کن

هم خاتمه ام بخیر گردان
از بار گنه بخیر گردان

گردم به شفاعتت مشرف
هرگز نروم ره محرف

چون خسف مکان و [illegible] طلسم چند گردد [illegible]

هم باز محیط برکند [illegible]

وانگاه پیا شود [illegible]

انصاف کند خدای [illegible]

داد ار چنان [illegible]

گرد دل و زهر جهان [illegible]

زان پس چو خلافت علی شد | جرأت به ظهورش جلی شد
اسلام گرفت زیب و زینت | تا بد بمیانش بهم ذلت
وانگاه حسن علم برافراشت | تخم اسلام را بهین کاشت
افزود از و ترقی دین | پذرفت بجان تراز پیشین
زان پس چو حسین شیخ اهل بخت | برگشت ز دین بجور خون ریخت
برکرد چو نام نیک نامی | بگرفت شهادت گرامی
افراخت معاویه نشانی | آورد به راه حق جهانی
افروخت از و مکان اسلام | پر نور شده جهان اسلام
وانگاه یزید چون علم زد | افسوس که آتش ستم زد
شبیر ستم کشید از وی | عالم به غضب سید از وی
جز زین نماند نسل سادات | تا ورد بد و جوی مواسات
زان نسل محمدی برآید | در فضل و کمال خود سر آید
در دهر کند جهاد بیبهم | اسلام شود اساس محکم
عیسی ز فلک فرو شتابد | خورشید مثل بخاک تابد
امداد کند به آن محمد | اسلام شود از و موکد
دجال لعین چو آورد رو | دعوای خدائیش به هر سو
عیسی سر او زد و شد پاک | بی مهر زند به تود خاک
یاجوج و برادرش درانید | در بیشه چو بر سر آیند
ایزد به سهام قدر خویش | هر فرد کند غمین و دلریش

[illegible]

سلطان جهان کند و تنها | انعام و صله دهد خصوصش
پیرایه انطباع ورزد | حقانه سر قانع ورزد
بر بخت جگر نصائح و پند | ریزم چو شراب قند در قند

اندرز فرمودن به بخت جگر خویش

ای نیک سرشت مظهر الحق | هستی اسد الله حیدر الحق
سالی ست که در جهان رسیدی | پا از تتق عدم کشیدی
بر چه بجز ام گام میزن | از شربت کام جام میزن
بر وسعت دهر گام فرسای | چون طوطی شکرین شکر خای
خوش وقت کرا الله الله گفتی | در شرف کمال تو سفتی
پا از زکنار مادر خویش | بخرام دمی به خواهر خویش
بر عرصه دهر خوش قدم زن | در کشور جان با علم زن
بر جاده شرع خوش قدم پای | در خود شرف طریقت آرای
مسرور و شنوا ز می شریعت | بر گیر مدارج رفیعت
بر جاده معرفت سبک رو | عرفان طلب و خجسته میشو
اما به اعانت سفیری | یعنی به طریق امر پیری

انسان ز پی عبادت آمد / نی بهر خور و سفاهت آمد
بر خویش نگار بندگی بند / ای بنده نه خودپسندگی بند
با خلق خدا بکن مدارا / یک حال نهان و آشکارا
بغض و حسد و نفاق و کینه / نزدیک خداست بدترینه
زآئینهٔ دل نفاق حک کن / پشتت به بنا چون فلک کن
اتفاق نفاق و خودپسندی / باشد نه طریق ارجمندی
اخلاق عمیم شیوه‌ات کن / اشفاق صمیم شیوه‌ات کن
برگیر طریق نیکنامی / کن شیوهٔ خویش خوش‌کلامی
هرگز مپسند سخت‌گوئی / با دشمن و دوست صلح‌جوئی
هرگز مستیز و جنگ مپذیر / پیرایهٔ صلح کل بدل گیر
سرمایهٔ صلح کل بهم کن / در عجز و نیاز پشت خم کن
نرمی و ملایمت فراگیر / با خلق خدا دم رضا گیر
پرهیز ز صحبت توانگر / هرگز مگذار دست بر بر
دنیاست چو آتش جهان‌سوز / هرگز به فتنتش مشو کوز
کاین پنبهٔ جانت پاک سوزد / چشمت ز شرار نیک دوزد
هر کو به توانگری گراید / زودا که دمی بسر در آید
تشریف قناعتت بتن کن / هم شکر و سپاس ذوالمنن کن
قانع به قناعتست کامل / انعام خدا بدوست شامل
بی عیب عطای غیب باشد / انبار مکن که عیب باشد

[illegible]

گر شیوه نیکوان پسندی / ممتاز شوی به سربلندی

هردم به رضای ایزدی باش / جویای جهات سرمدی باش

برگیر امانت و دیانت / بگذار جبلت خیانت

بیکار مباش و وقت مگذار / این دولت بی‌بها به دست آر

بر گفته من چو کاربندی / بی‌چون و چرا تو هوشمندی

گر شیوه دیگری پسندی / میدان که بیچاره مستمندی

گرچه پدرت چه پاک است / گفتار من از فریب پاک است

هم شیر تنگ به تنگ باب باشد / هرکس به یکی حساب باشد

گر لخت دل برادرستی / آرام کنار مادرستی

اما بر من نه زان کمم / جانم به جمال تست خرم

زنهار دل جهان میازار / بر جاده مقبلان قدم دار

استاد من که پیش بوده / در سجده دل چه خوش سروده

دل گذرگاه جلیل اکبر است / کعبه بنگاه خلیل آزر است

دل به دست آور که حج اکبر است / وز هزاران کعبه یکدل بهتر است

این اصل اصول وعظ و پند است / در خاطر مقبلان پسند است

همواره بدین طریق خوش باش / هرگز مپسند طرز اوباش

بر گفته اوستا عمل کن / خود را به زمانه بی‌مثل کن

اندرز هر آنچه من شمردم / اسرار نهان به تو سپردم

بر گفته من سبکروی کن / پهلو ز خیال به تهی کن

[illegible]

چالاک طرف او بپرداز / بل نقد روان نثار او ساز
این ساز نگار ارجمندست / آثار کمال سربلندی ست
کن سعی صفا به مروه بخرام / خوشوقت که در زمین بدان گام
سعی تو همه قبول بادا / الطاف خدا شمول بادا
در مزدلفه قیام گردان / هان پخته ادیم خام گردان
چون پخته شوی تمام گردی / کاین ست تمام کار مردی
عمره به صفای دل بیاور / تا نخله عمر تو دهد بر
بی عمره نهال عمر بی سود / از عمره شود نهال بهبود
وانگاه قدم به یثرب افکن / ایثار بروضه کن دل و تن
با صدق و صفای خویش سرو هم / هان صلوا علیه و سلموا هم
هر ریزه خاک روضه پاک / چون سرمه بخش چشم نمناک
زان خاک و چشم سرمگین کن / در بان ز تپ دل حزین کن
زنهار نه به التجا بپرداز / اظهار امید خویشتن ساز
کای ابر مطیر رحمت حق / انوار جمال قدس مطلق
نفس اماره کرد پامال / بدکار شدم ز دیو بدحال
عمریست که دل فگار گشتم / در دام گنه شکار گشتم
در فسق و فجور پایمالم / گمراه ز راه ذوالجلالم
دردیست که در بیان نیاید / حالی ست که در نهان نیاید
منگر به تباهی و دبالم / منگر به سیاهی زوالم

خاتمهٔ کتاب

خوش دم که تصدق شهیدان | از بهر طفیل آن سعیدان
یابی چو سعادت شهادت | بهبود رسد ازین سعادت
مسعود شوی حیات یابی | آزاد شوی ازین خرابی
وانگاه برو بهشت اقصی | تا دست دهد امید قصوی
پرنور شوی ز فرط انوار | مسرور شوی چو کشف اسرار
پیوند شوی بدان چمن زار | آزاد شوی ز درد و آزار
وانگه به بقیع شو قدم زن | مادام میان آن علم زن
از بهر طفیل مدفن پاک | میخواه دعا ز ذوالمن پاک
کای ایزد سرپرست بیباک | فریاد رسی بدین پریشان
کن لطف بدین شکسته حالم | از نفس و بلیس پایمالم
یا خاک بقیع مدفنم کن | پیوند بدان زمین تنم کن
لطف تو چو کم شود پدیدار | گر خاک شوم بدان چمن زار
در خاک بقیع خاک باشم | ز آلایش مرگ پاک باشم
شاید که طفیل ارجمندان | مسعود شوم چو سربلندان
آزاد ز سوز نار گردم | شادان ز روای کار گردم
من نکته شیخ یاد دارم | همواره تفاولش بکارم
شنیدم که در روز امید و بیم | بدان را به نیکان ببخشد کریم
خدایا به طفیل جان محمود | کن خاتمه‌ام بخیر مسعود
در گوشه جنت البقیعم | بخشای مدارج رفیعم

مشنو شنو به فال میمون گر فال زند دلی همایون
تا نظم ز طراز شعر بی کی گر بیان به جمال او بجنبد
هرکی به طراز دل بسنجد مقبول دل جهان ببین
یا رب تو نگاهدار وی کی

تا هوش تو ضبط این نفس کی
تا چند زنی طراز نه
تا چند کنی
تا چند به فکر نکته تو
تا چند بیان در دو جهان

آمد به تحفه حسب الکم | در علم لغات شد کمالم
فکرم چو به سحر ساطع آمد | در صرف دلیل قاطع آمد
چون خامه زدم فن قواعد | پرداخت رساله نو آئین
چون سالک سخن نگار بستم | من چهرهٔ انتخاب بستم
اندیشه به دانشم چو پرداخت | املا به طراز بهترین ساخت
هرگاه به گلستان نشستم | نقشی به طراز نو ببستم
میزان به طراز نو بیاراست | صرف عربی بنظم پیراست
در نامه نو چو بر زدم گام | کردم به زبان پارسی نام
فکرم چو به شرح جام جم شد | تسهیل حساب یک قلم شد
بستم چو نگار حل تسهیل | بگرفت جهان طراز تبدیل
قابل به طراز نو نوشتم | تجنیس خطی به دو سرشتم
آمد چو خیال طرز تعلیم | ابیات لغات گشت تقسیم
این نامه که من کنون نوشتم | اسرار نوی به دو سرشتم
رازیکه نگفته بماند | کالکم به طراز نو فشاند
گر نکته وران ورا ببینند | از خرمن راز خوشه چینند
هرگز به خیال بد نبویند | تعلیم به میان خلق گویند
هرگاه به اختتام بردم | اشعار تمام بر شمردم
در ضمن هر آنچه بود آن هم | آمد به شمار شش کلامم
اشعار که اندرین نگاشت | دو بار به مذاق عشق و چهار

قطعهٔ تاریخ

خاتمه

جمیل احمد صاحب سہسوانی ملازم دفتر الانشا ریاست بھوپال

یہ نظم دلکشا ہی میر عبد القادر ناظم	ہے بیشک شاہد عدل آپکی طبیعت کا
زبان پر بے محابا اسکا سال طبع آیا	کہا کسی نے مجلد اسکو ہی نمونہ حقیقت کا

قطعہ تاریخ تصنیف پنجہ خامہ فصاحت ختامہ منشی سید شاہ حسین صاحب ناظر سہسوری ملازم ڈیوڑھی نواب عالمگیر محمد خان صاحب بہادر دام اقباله

ناظم کامل نے لکھی ہی مثنوی عشق	جسکا ہر یک لفظ ہی مضمون گلشن
لکھے ہیں حالات پنجہ پیر عشق	ہے ازل ہی تھا یہ تاریخ محبوب خدا

قطعہ تاریخ از نتائج افکار لیاقت آثار محمد عبد اللطیف خانصاحب لطیف شاگرد مصنف

بایں نو ناظم نکتہ ور نے — لکھی طرفہ تر دلکشا مثنوی
یہ وہ مثنوی ہے جسے دیکھکر — تحیر میں ہو فکرت خسروی
یہ پیرایۂ عشق ذکر رسول — لکھا فارسی میں بطرز نوی
یہ عشق حقیقی کی ہے داستان — نہ عشق مجازی کی ہے پیروی
لطیف اوسکا سال اعجب لکھو — تصوف کی انجمن ہے مثنوی ۱۳۱۴ھ

قطعہ تاریخ طبع ریختہ فصاحت ختامہ سحر بیان منشی سراج میر خانصاحب سحر جاگیردار ریاست بہوپال

بدرد و گدازی ز آہنگ ناظم — عجب داستانی پر از سوز و ساز ست
بجوان سالش ای سحر از روی بہجت — کتابی مکمل ز راز و نیاز ست

ھ ۱۳۱۴

قطعہ تاریخ طبع از نتیجہ طراز سحر پرداز منشی امداد علی صاحب امداد محرر کارخانہ نواب عالیہ محمد خانصاحب بہادر

اگر پڑھے تصنیف ناظم سے کوئی — یہ ثنائے احمد مختار روز
آتش دوزخ بھی اس سے دور ہو — وارثانی میں ہو اس دل کو سوز
لکھو اے امداد تم تاریخ طبع — مثنوی دلکشا ہے و دل فروز

مختصر فہرست کتب موجودہ افضل المطابع دہلی تیج دہلی حویلی اعظم خان

ہمارے مطبع میں عربی۔ فارسی۔ اردو۔ پشتو۔ سنسکرت وغیرہ مختلف زبانوں کی کتابیں ہمیشہ چھپتی رہتی ہیں طویل فہرست سے آپکو معلوم ہوجائیگا کہ ہماری ایجنسی جمیع علوم وفنون کی مختلف کتابوں کا بڑا ذخیرہ رکھتی ہے اسلامی اور انگریزی مدارس کی تمام کتابیں۔ مولانا حالی۔ ڈپٹی نذیر احمد صاحب دہلوی۔ اور شمس العلما منشی ذکاءاللہ صاحب کی تصانیف کا پورا سلسلہ اور اکثر مشہور ناول آپکو ہماری معرفت بکفایت ملیں گے۔ اور معہ القرآن لفظی ترجمہ متبرک مقامات کے نقشے دہلی۔ بمبئی۔ لندن کی مطبوعہ حمائلیں۔ خط لکھنے کے کاغذ اور لفافے دہلی کی ساخت کی مشہور چیزیں۔ سادہ کارچوبی ٹوپیاں۔ جوتے۔ اور انکے علاوہ دیگر تمام ضروری چیزیں ہم بکفایت باحتیاط تمام روانہ کرسکتے ہیں قابل دید وجدید کتابیں جو ابھی ہمارے مطبع سے نکلی ہیں حسب ذیل ہیں۔

سعادت الکونین فی فضائل الحسنین

آجتک اس تذکرہ سراپا الم کے متعلق (نظم ونثر) جسقدر کتابیں چھپی ہیں افراط وتفریط کے سبب اصلی واقعات سے خالی ہیں۔ نظر برایں ہمنے تذکرہ امامین کے متعلق مفصل کتاب سعادت الکونین فی فضائل الحسنین چھاپی ہے جسکی ہر روایت مستند حدیثوں اور تاریخ کی معتبر کتابوں سے لیگئی ہے۔ زبان کی سلاست محاورات کی نفاست ہرگز اجازت نہیں دیتی کہ اس کتاب کو شروع کرکے ہاتھ سے رکھ دیجے۔ قیمت اسکی فائدہ عام کے لیے بہت کم رکھی گئی تاکہ ہر شخص کو فیض پہنچے یعنے فی جلد ۱۴؍

کشت زار

فن طب بیمثل اور لاجواب۔ طب کی دشوار گزار گھاٹیوں کو مشقت کے خس وخاشاک سے پاک کرکے دماغ سے لیکر پاؤں تک کے تمام امراض کو نہایت تفصیل کے ساتھ بیان کیا گیا ہے اور ہر مرض کے متعلق صرف وہی نسخے درج ہیں جو علامہ مصنف کے بارہا تجربے میں آچکے ہیں سب سے بڑی خوبی اسمیں یہ ہے کہ اکثر امراض کا علاج جڑی بوٹیوں سے بتلایا گیا ہے قیمت ۲ محصول ڈاک رجسٹری بلیو ۳؍

رسالہ روشنائی

سیاہ روشنائی۔ کیمرہ کی روشنائی۔ شنگرفی۔ لاجوردی۔ زنگاری۔ لاکھی۔ سفید۔ سبز۔ سرخ۔ زرد۔ نیلی۔ اودی۔ روپہری۔ سنہری۔ طلسمی۔ غرضکہ ہر رنگ اور ہر طرح کی روشنائی کے نہایت مجرب نسخے درج کئے ہیں۔ پھر ہر نسخہ کے ایسے سہل اور قلیل القیمت اجزا کہ ہر شہر اور قصبہ میں باسانی دستیاب ہوسکتے ہیں روشنائی کے شائقین نے اس سے بہتر کوئی رسالہ نہ دیکھا ہوگا قیمت فی رسالہ ۳؍ مع محصول

جوہر الایقان فی حفظ الایمان

فاتحہ سوم - چہلم - محفل میلاد وغیرہ کا ثبوت - غیر مقلدوں کے عقائد فاسدہ کا رد وہابیوں کا ذکر اختلافی مسائل کے فیصل کرنے میں اس سے بہتر کوئی کتاب نہیں چھپی - دس جلد کے خریدار کو ایک جلد مفت نذر ہوگی - قیمت فی جلد ۱۲/ ر

تفریح الاحباب فی مناقب الآل والاصحاب

خلفائے اربعہ کے فضائل و مناقب عشرہ مبشرہ صحابہ ازواج مطہرات کے فضائل تمام اہل بیت کے ستودہ خصائل حضرات حسنین کے برگزیدہ فضائل - سچ تو ہے کہ دریا کو کوزہ میں بند کیا ہے ایک کالم عربی - دوسرا سلیس اردو جیسیں عربی کا پورا پورا ترجمہ صفحہ بصفحہ ہے - بس نایاب کتاب کی عمدگی بڑے بڑے محققین کی تقریظیں ثابت کر رہی ہیں - قیمت با وجود حجم کثیر بہت قلیل ہے لیجئے صرف ۸/ محصول ڈاک -

فوائد الفواد اردو

معروف بہ ملفوظ حضرت سلطان المشائخ محبوب رب العالمین نظام الدین اولیا زری زر بخش دہلوی رضی اللہ عنہ جمع کردہ حضرت خواجہ امیر علاء حسن سجزی رحمۃ اللہ علیہ جسکو حضرت موصوف نے بیس سال کامل کی محنت میں جمع کیا تہا یہ ہی کتاب ہے جسکے بدلے طوطی ہند امیر خسرو رحمۃ اللہ علیہ اپنی جملہ تصانیف ہر قسم بنام امیر موصوف اول الذکر

کہتے تہے الا آپنے اس دولت عظمے کو عبادہ فرمایا

قیمت ایک روپیہ

صحائف سلوک فارسی

از کلام معرفت التیام مقتدا المحققین سراج الواصلین شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی خلیفہ اعظم و جانشین سجادہ حضرت محبوب رب العالمین سلطان المشائخ نظام الدین اولیا رضی اللہ عنہم تبادل خیر الالیٰ وہ کتاب ہے - اسمیں چہار رقعات حضرت مقدم الذکر ہیں جو آپنے اپنے خلفائے راشدین و مریدان باصفا کو تحریر فرمائے تہے عبارت سلیس - ہر رقعہ موافق سینۂ انور حضرت مصنف کے انوار اسرار الٰہی سے پر ہیں مضامین تصوف و شرح شریف نہایت عمدگی سے ادا کئے گئے ہیں نہایت مفید و نافع برائے خاص و عام کتاب ہے ایک جلد ضرور طلب فرمائیے

قیمت ۸/ ر

مرآۃ الخیال یا دیوان سراج

عاشقان حسن سخن کو مژدہ اور شائقان خوبی کلام کو نوید کہ جناب مولانا مولوی حافظ حبیب الرحمن صاحب سراج دہلوی کا کلام جو عام و خاص میں شہرت پذیر تہا الحمد کہ اب کارنامۂ خیالی بصورت دیوان مرآۃ الخیال بہ کوشش بلیغ ہمارے مطبع فضل المطابع واقع حویلی اعظم خان شہر دہلی سے جلوہ آرائے عالم ہوا اس دیوان کو طرز قدیم کا ایک آئینہ اور طرح جدید کا ایک سفینہ کہئے تو بجا ہے انصاف یہ ہے کہ عاشقان حقیقی و مجازی کے اچہے پاک و صاف خیالات